

บทที่ 4

บทบาทปัจจุบันของวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ฯ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดชลบุรี

โครงสร้างการบริหาร

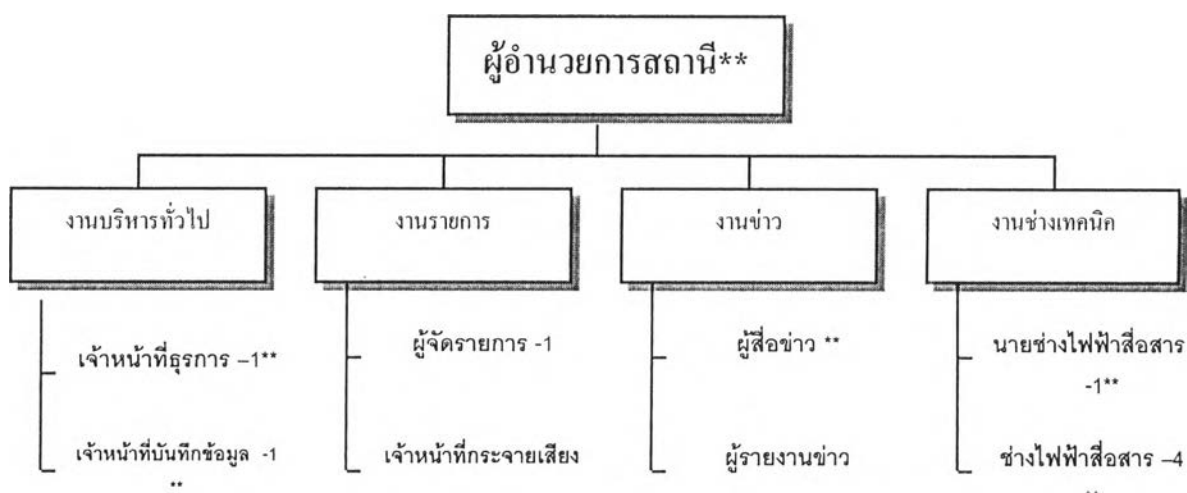
1. การก่อตั้งสถานี

ในปี พ.ศ. 2528 - 2529 กองช่างและทะเบียนวิทยุ กรมประชาสัมพันธ์ ได้ส่งคณะเจ้าหน้าที่ด้านเทคนิคออกสำรวจการฟังวิทยุ และความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคกลางตามโครงการ " การขยายบริการวิทยุกระจายเสียง ระบบเอฟเอ็มทั่วประเทศไทย " ซึ่งในจำนวนนี้มีจังหวัดชลบุรีรวมอยู่ด้วย และในปี พ.ศ. 2532 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการจัดตั้งสถานีวิทยุฯ ตามโครงการดังกล่าว

ห้องส่งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดชลบุรี (สวท. ชลบุรี) ตั้งอยู่บริเวณหลังศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน มีพื้นที่ประมาณ 6 ไร่ 2 งาน ส่วนเสาอากาศและเครื่องส่งตั้งอยู่บนเขาฉลากอ.ศรีราชา ได้ทดลองออกอากาศในระบบสเตอริโอ มัลติเพล็กซ์ ความถี่ขนาด 99.75 เมกกะเฮิร์ตปลายเดือนธันวาคม 2536 และเปิดสถานีอย่างเป็นทางการในปี 2537 โดยมีขอบเขตการรับฟังตั้งแต่จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ บางส่วนของจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี นครนายก และ

ตำบลใกล้เคียงริมทะเลของจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี กรุงเทพฯ และ
อ่าวไทยตอนบน

โครงสร้างการบริหารงานของสถานีวิจัยกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในภูมิภาค
จะมีลักษณะ คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ผู้บริหารสูงสุดคือ ผู้อำนวยการสถานี ในฝ่าย
ปฏิบัติการจะแบ่งเป็นงานบริหารทั่วไป ซึ่งจะรับผิดชอบงานด้านเอกสาร บัญชี การเงิน
ในส่วนของการจัดรายการ จะมีตำแหน่งผู้จัดรายการ และ เจ้าหน้าที่กระจายเสียง นอก
จากนี้ยังมีงานข่าว ซึ่งประกอบด้วย ผู้สื่อข่าว และ ผู้รายงานข่าว และงานช่างเทคนิคซึ่ง
จะมีนายช่างและช่างไฟฟ้าสื่อสารเป็นผู้ดูแลอุปกรณ์การส่งกระจายเสียง แต่จะแตก
ต่างกันที่จำนวนบุคลากร ซึ่ง สวท. ชลบุรี มีบุคลากรทั้งสิ้น 11 คน ส่วนงบประมาณใน
การดำเนินงานทั้งหมดจะมาจากงบประมาณแผ่นดิน แผนผังการบริหารสถานีแบบเต็ม
องค์กร จะมีลักษณะตามแผนภาพนี้

** บุคลากรประจำ สวท. ชลบุรี (นักการ -1 , พนักงานขับรถ - 1)

2. นโยบายการบริหาร

สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี ใช้นโยบาย 3 ระดับเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ได้แก่

1. นโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์ได้ใช้แนวทางจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ผนวกกับวิสัยทัศน์กรมประชาสัมพันธ์ และ มติต่าง ๆ มากำหนดเป็นนโยบายของกรม ฯ รวม 6 ข้อ ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ได้กำหนดว่า “ เร่งสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนด้านเศรษฐกิจ การเมือง และ สังคม ตามวาระแห่งชาติ ” (กรมประชาสัมพันธ์, 2541)

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้อง “ เผยแพร่นโยบายของรัฐ ข่าวสาร และ การดำเนินงานหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน “

2. นโยบายของผู้บริหารจากส่วนกลาง นอกจากกรมประชาสัมพันธ์จะมีการกำหนดนโยบายโดยรวมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานแล้ว ผู้บริหารในแต่ละยุคสมัย ก็จะมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติให้กับผู้ปฏิบัติงานด้วย ดังเช่น นโยบายของนายอรุณ งามดี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ที่ต้องการให้สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี เป็นศูนย์ข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียง เพื่อรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะการเผยแพร่ข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรม การยกย่องเชิดชูผู้กระทำความดีเพื่อสาธารณประโยชน์ ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อทางราชการในเรื่องต่าง ๆ ของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง (สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดชลบุรี , 2537)

3. นโยบายของผู้บริหารสถานีนี้นอกจากนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ และนโยบายของผู้บริหารจากส่วนกลางแล้ว ผู้บริหารสถานีนี้นี้ ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการสถานีนี้นี้จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรในสถานีนี้นี้ ดังเช่น สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี ซึ่งนายจ่านงค์ คุรุแก้ว ผู้อำนวยการสถานีนี้นี้เป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดรายการทั้งวิทยุ โดยเคยทำงานที่กรมประชาสัมพันธ์ และสำนักแถลงข่าวอังกฤษ ที่ประเทศอังกฤษ และ เคยจัดรายการโทรทัศน์ที่สถานีโทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 10 ชาติใหญ่ มาก่อน ได้วางนโยบายไว้ว่า

" ต้องเป็นรายการสร้างสรรค์ เราไม่มีหน้าที่ทะเลาะกับใคร แต่มีหน้าที่ทำให้สังคมเกิดความเข้าใจกัน หน้าที่หลักคือ ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างทุกกลุ่มในสังคม การจะทำอะไรออกไปต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน "

นโยบายแต่ละระดับที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลต่อรูปแบบรายการ กล่าวคือ

1. เพื่อเป็นการสนองตอบต่อนโยบายในการ " เร่งสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตามวาระแห่งชาติ " สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี จึงต้องทำการถ่ายทอดข่าวและรายการจากกรมประชาสัมพันธ์ในสัดส่วนร้อยละ 27.78
2. เพื่อสนองตอบต่อนโยบายของอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในการให้สถานีสวท. ชลบุรีเป็นศูนย์ข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียง เพื่อรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี รวมทั้งการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม สถานีนี้นี้ จึงกำหนดให้มีรายการข่าวท้องถิ่น และ สารความรู้ ในสัดส่วนเท่ากับการถ่ายทอดรายการจากกรมประชาสัมพันธ์ คือ ร้อยละ 27.78
3. เพื่อให้สถานีนี้นำหน้าที่ให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างทุกกลุ่มในสังคมตามนโยบายของผู้บริหารสถานีนี้นี้ รายการส่วนใหญ่ที่สถานีนี้นี้ จัดเอง นอกเหนือจากรายการข่าวท้องถิ่น ก็จะเป็นรายการประเภทบันเทิง

รูปแบบรายการในช่วงที่ทำการศึกษา แบ่งเป็น 2 ช่วงหลัก ๆ คือ

ช่วงแรก เป็นช่วงที่บริษัท มีเดีย พลัส ยังได้รับสัมปทานการเช่าเวลาดำเนินการในภาคบันเทิงธุรกิจ และ โฆษณา โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ 2538 - 31 มีนาคม 2541 ซึ่งผังรายการในช่วงนี้มีดังต่อไปนี้

เวลา	รายการ	ผู้ดำเนินรายการ
04.45 น.	เพลงบรรเลง , เพลงชาติ , เพลงมาร์ช สวท.	
05.00 น.	ประกาศเปิดสถานี , แจ้งรายการ ต่อด้วยรายการธรรมะรับอรุณ และ เพลงลูกทุ่ง (วันเสาร์ เป็นรายการ รักชีวิต รักป่า)	
05.30 น.	ถ่ายทอดรายการ " ข้าวยามเช้า " จาก กปส.	
06.30 น.	รายการ " ศูนย์ข่าวชลบุรี "	มณีรัตน์ ชาญชัยศิลป์
07.00 น.	ถ่ายทอดข่าวจาก กปส. (วันพระ และวันอาทิตย์ถ่ายทอดถึง 08.30 น.)	
08.30 น.	เพลงจากทางสถานี (ไทยสากล)	
09.00 น.	ข่าวรับสมัครและ สปอต	
09.10 น.	ถ่ายทอดรายการ " เก็บข่าวมาคุย "	
10.00 น.	ข่าวประกวดราคา และ สปอต	
10.10 น.	ถ่ายทอดรายการ " เพลงดังหนังโปรด "	
11.00 น.	ข่าวจากสถานี และสปอต	
11.10 น.	ถ่ายทอดรายการ " เพลงดังหนังโปรด "	
12.00 น.	รายการ " พบกันวันละ 1 นาที "	
12.01 น.	เพลงจากทางสถานี	

เวลา	รายการ	ผู้ดำเนินรายการ
12.30 น.	ถ่ายทอดข่าวจากกรมประชาสัมพันธ์	
13.00 น.	เฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์เป็นรายการ " 5 นาทีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต " ต่อด้วยเพลงลูกทุ่ง	
13.30 น.	ถ่ายทอดรายการ " ศาสตร์นี้เพื่อชีวิต "	
14.00 น.	ข่าวจากสถานี และ สปอต	
14.10 น.	ถ่ายทอดรายการ " ศาสตร์นี้เพื่อชีวิต "	
15.00 น.	ถ่ายทอดข่าวจาก กปส. จบแล้วถ่ายทอดรายการ " คุยเฟื่องเรื่องข่าว "	
16.00 น.	ข่าวจากสถานี และ สปอต	
16.10 น.	ถ่ายทอดรายการ " คุยเฟื่องเรื่องข่าว "	
17.00 น.	ข่าวจากสถานี และ สปอต	
17.10 น.	ถ่ายทอดรายการ " คลินิก 101 "	
18.00 น.	เทียบเวลา , เคารพธงชาติ , ถ่ายทอดรายการจาก กปส.	
19.00 น.	ถ่ายทอดข่าวจาก กปส.	
19.30 น.	เพลงจากทางสถานี	
20.00 น.	ถ่ายทอดข่าวจาก กปส.	
20.30 น.	เพลงจากทางสถานี (ลูกทุ่ง)	
21.00 น.	ข่าวจากสถานี และ สปอต	
21.10 น.	ถ่ายทอดรายการ " สรรหามาฝาก "	
22.00 น.	ข่าวจากสถานี และ สปอต	
22.10 น.	ถ่ายทอดรายการ " สรรหามาฝาก "	
23.00 น.	ถ่ายทอดรายการภาคภาษาอังกฤษ จาก กปส.	
02.00 น.	ประกาศปิดสถานี , เพลงสรรเสริญพระบารมี	

ช่วงหลัง ตามสัญญาการเช่าเวลาออกอากาศระหว่างกรมประชาสัมพันธ์ กับ บริษัท มีเดีย พลัส มีระยะเวลาของสัญญาตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ 2538 จนถึง 31 มกราคม 2543 แต่เนื่องจากประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ บริษัทมีเดีย พลัส จึงได้ขอยกเลิกสัญญาตั้งแต่เดือน มีนาคม 2541 ทำให้ผังรายการของสถานีวิทยุ สวท.ชลบุรีเปลี่ยนแปลงไปโดยมีรายการที่จัดเพิ่มโดยองค์กร / สถาบันท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นได้แก่

เวลา	รายการ	ผู้ดำเนินรายการ
05.00 น.	ประกาศเปิดสถานี , แจ้งรายการ ต่อด้วยรายการ - ธรรมะจากพระธรรมปิฎก (วันจันทร์) - ธรรมะสู่สันติ (วันอังคาร) - สุขภาพดีมีสุข (วันพุธ) - มนุษย์กับสังคม (วันพฤหัสบดี) - ธรรมะรับอรุณ (วันศุกร์ – อาทิตย์)	วัดหลวงพ่อด ร.ชลบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยบูรพา ร.พ.ชลบุรี
08.00 น.	รายการตะวันออก (ทุกวัน)	มณีรัตน์ ชาญชัยศิลป์
12.01 น.	- ทุก (ช) ปัญหาสาธารณสุขภาค (วันจันทร์) - ระเบียบสุขภาพ (วันอังคาร) - รายการจาก ธกส. (วันพุธ) - รักสุขภาพ (วันพฤหัสบดี) - คนนอกโรงเรียน (วันศุกร์)	การประปาส่วนภูมิภาค สนง.สาธารณสุขจังหวัด ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ ร.พ.ชลบุรี สนง.การศึกษานอกกร.ร.
	- รักชีวิต รักสุขภาพ	สนง.ป่าไม้เขตศรีราชา
13.30 - 14.00	ลุงมาไขข่าว (ทุกวัน)	อรุณ ไชยะสิทธิ์
16.10 น.	รายการ ธกส. เพื่อคุณ	ธนาคารเพื่อการเกษตร และ สหกรณ์การเกษตร
19.30 น.	รายการปกิณกะบันเทิง (ทุกวัน)	มณีรัตน์ ชาญชัยศิลป์

เวลา	รายการ	ผู้ดำเนินรายการ
20.30 น.	รายการเพลงเพื่อคุณ (วันพุธ) รายการเพื่อนเพลง (วันศุกร์)	วรรณิ หิรัญศรี จุลพา เหยียนธิระธัญ

จากผังรายการ จะเห็นได้ว่า นอกจากสถานีวิทยุ สวท.ชลบุรี จะให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ด้วยการจัดเวลาให้ออกอากาศ ซึ่งทั้งหมดเป็นการส่งเทปมาออกอากาศแล้ว สถานีวิทยุ สวท.ชลบุรี ยังให้ความร่วมมือในการเปิดสปอตประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเปิดโอกาสให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงาน ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการขอความร่วมมือมากที่สุด จำนวนสปอตที่ส่งเข้ามาแต่ละเดือน เฉลี่ยประมาณ 25 สปอต สปอตเหล่านี้จะเปิดในช่วงหลังข่าวสั้นต้นชั่วโมง โดยเปิดคราวละ 3 สปอต

สัดส่วนของรายการที่ออกอากาศ สามารถแบ่งเป็นได้เป็น การถ่ายทอดข่าวจากกรมประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 27.78 ข่าวท้องถิ่นและสาระความรู้ 27.78 ภาคบันเทิง 44.44

กลไกการควบคุม

กลไกการควบคุมภายในองค์กร ผู้อำนวยการสถานีจะเป็นผู้ควบคุมสูงสุด โดยจะมอบนโยบายในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่าย จากนั้นจะเฝ้าติดตามผลด้วยตนเอง มีการติดตามฟังการออกอากาศ และเมื่อพบข้อควรแก้ไขปรับปรุงก็จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบโดยทันที ในการทำงานเจ้าหน้าที่จะมีอิสระในการตัดสินใจในรายละเอียดของงานที่รับผิดชอบ หากเป็นการปฏิบัติตามนโยบาย ในกรณีเกิดความขัดแย้งในการจัดการ ผู้อำนวยการจะเป็นผู้แก้ไขความขัดแย้งให้ยุติในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ในส่วนของความขัดแย้งกับหน่วยงานภายนอก จะมีบ้างในลักษณะของความ

ไม่เข้าใจในธรรมชาติ หรือ หลักการของการจัดรายการ เช่น บางหน่วยงานขอเวลามากเกินไป หรือ ขอออกอากาศในช่วงเวลาที่ สวท.ไม่สามารถจัดสรรให้ได้ ซึ่งผู้อำนวยการสถานีจะเป็นผู้ให้คำอธิบาย ให้คำปรึกษาซึ่งการอนุญาตให้ออกอากาศ จะพิจารณาจากประเภทรายการ กลุ่มเป้าหมาย ฯลฯ (จ้านงค์ ครุฑแก้ว, ผู้อำนวยการสถานี สัมภาษณ์ 25 กรกฎาคม 2541)

รายได้

สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี ไม่มีการขายโฆษณาในส่วนของสถานีเอง (มีแต่ของผู้เช่าเวลา) สถานีจึงมีรายได้แหล่งเดียว คือ จากค่าเช่าเวลา แต่สถานี สวท.ชลบุรี ไม่มีส่วนในการบริหารรายได้เอง การจัดประมูลเพื่อคัดเลือกผู้เช่าเวลา และ รายได้จากค่าเช่า กรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้บริหารเองทั้งหมด สำหรับค่าใช้จ่ายที่ใช้ในสำนักงานจะต้องทำเบิกจ่ายจากงบประมาณที่ตั้งไว้เป็นรายปีเหมือนหน่วยราชการอื่น

สรุป การออกอากาศของสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี (ในช่วงที่ทำการศึกษา) แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ 1. ถ่ายทอดรายการจากกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข่าว และรายการพิเศษตามวาระต่าง ๆ อาทิ การถ่ายทอดเสียงจากรัฐสภา 2. การผลิตรายการเอง เช่น รายการศูนย์ข่าวชลบุรี และ 3. ออกอากาศโดยหน่วยราชการอื่น เช่น รายการรักชีวิต - รักษ์ป่า

สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย เมืองพัทยา (อสมท.พัทยา)

โครงสร้างการบริหาร

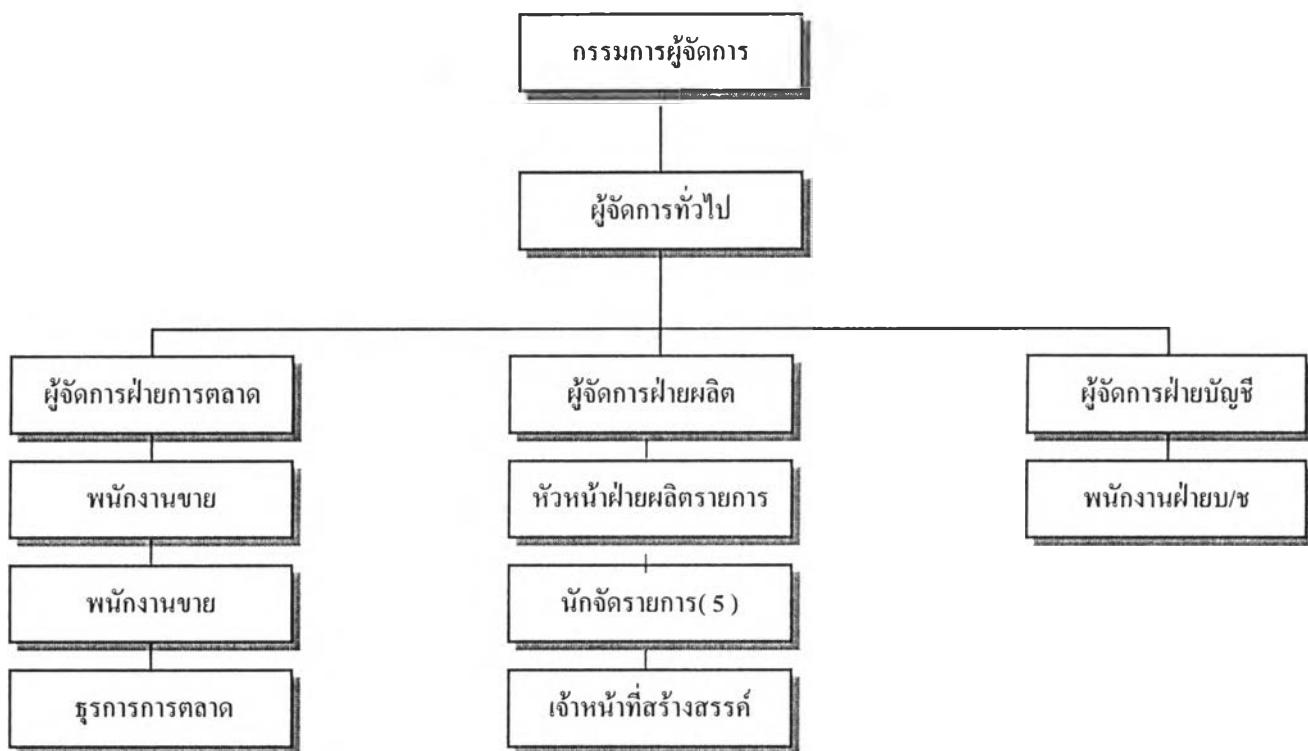
1. การก่อตั้งสถานี

สถานีวิทยุ อสมท. พัทยา เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2527 ซึ่งเป็นสถานีแรกในส่วนภูมิภาคที่ออกอากาศด้วยคลื่น เอฟ เอ็ม วัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ และให้ความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว โดยในช่วงแรกรายการส่วนใหญ่ ออกอากาศเป็นภาษาอังกฤษ มีการให้บริษัทเอกชนเช่าช่วงเวลาในการจัดรายการ

ในปี 2531 ได้มีการเปิดให้บริษัทเอกชนเข้าดำเนินการสถานีวิทยุ อสมท. พัทยา แบบหักคืนความถี่ ซึ่งบริษัทที่เสนอราคาได้ คือ บริษัท วี ซี สปอต โปรดักชั่น จำกัด ซึ่งเป็นผู้ผลิตรายการซันไชน์ เรดิโอภาคภาษาไทย ซึ่งออกอากาศเวลา 08.00 - 24.00 น. และ ภาคภาษาอังกฤษ ออกอากาศเวลา 01.00 - 02.00น. โดยมีอายุสัญญา 3 ปี และ บริษัท วี ซี สปอต เป็นผู้เสนอราคาได้ตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน

โครงสร้างการบริหารงานบุคคลของบริษัท วี ซี สปอต จะแบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายหลัก คือ ฝ่ายผลิตรายการ มีบุคลากร จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการ หัวหน้าฝ่าย นักจัดรายการ จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่สร้างสรรค์รายการ ซึ่งทำหน้าที่ควบคู่ไปกับการเป็นนักจัดรายการอีก 2 คน ส่วนอีก 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายการตลาด ซึ่งทำหน้าที่ในการติดต่อลูกค้า รับผิดชอบการหารายได้ทั้งหมดของบริษัท และฝ่ายบัญชี รวมบุคลากรทั้งสิ้น 24 คน นอกจากนี้ ยังมีช่างเทคนิค อีก 4 คน และ ผู้ประกาศ 1 คน และ ธุรการ อีก 1 คน ซึ่งจะทำงานขึ้นตรงต่อนายสถานี

สำหรับโครงสร้างการบริหารงานบุคคลของบริษัท วี ซี สปอตฯ สามารถสรุปได้ดัง
นี้

2. นโยบายการบริหาร การบริหารสถานีวิทยุ อสมท. พัทยา มีนโยบายที่เกี่ยวข้อง
ใน 3 ระดับ คือ

1. นโยบายจาก อสมท. ส่วนกลาง เริ่มแรกของการจัดตั้งสถานี
อสมท.พัทยา นั้นมีนโยบายเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว รายการทั้งหมดจึงออก
อากาศเป็นภาษาอังกฤษ ต่อมาเมื่อบริษัท วี ซี เสนอราคาได้ และเริ่มจัดรายการภาค
ภาษาไทย อสมท. ได้กำหนดนโยบายกว้าง ๆ ในการจัดรายการ โดยให้ผู้ประมวลเวลา
ต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของคณะกรรมการบริหารงานวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทร
ทัศน์ (กบว.) เท่านั้น (ชาติภักดิ์ บุญนาค , สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2541)

สำหรับรูปแบบรายการต่าง ๆ อสมท. พยายามทำให้อิสระกับผู้เช่าเวลาในการนำเสนอ โดยมีการกำหนดสัดส่วนของรายการประเภทต่าง ๆ จาก อสมท. ส่วนกลาง ซึ่งจะกำหนดเป็นเป้าหมายระยะ 5 ปี เช่น ปี 2539 – 2543 สถานีภูมิภาคควรมีข่าว และ กีฬา ร้อยละ 22 , ความรู้ การศึกษา ร้อยละ 15 , สารบันเทิง ร้อยละ 58 บริการสาธารณะประโยชน์ ร้อยละ 5

2. นโยบายของผู้บริหารจากส่วนกลาง นายมงคล สิมะโรจน์ ประธานคณะกรรมการบริหาร องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ได้กำหนดนโยบายให้สถานีวิทยุของอสมท. ส่วนภูมิภาค ทำหน้าที่เป็นสถานีวิทยุของชุมชน โดยให้แจ้งข่าวที่เป็นประโยชน์ให้บริการในชุมชน และ สร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน (สุระ ลุจติภูมิ , สัมภาษณ์ 16 ตุลาคม 2541)

3. นโยบายของผู้เช่าเวลา บุญเกิด วิวัฒน์เดชา กรรมการบริหาร บริษัท วี ซี สปอต โปรดักชั่น จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่เช่าดำเนินการสถานีวิทยุ อสมท. พัทยา มีความตั้งใจที่จะผลิตรายการที่มีความทันสมัย ครอบคลุมความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง รวมทั้งมีนโยบายที่จะคืนกำไรให้สังคมด้วยการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

" เราเป็นสื่อมวลชน สื่อมวลชนมีส่วนในการพัฒนาสังคม สิ่งที่เราได้มาจากการประกอบธุรกิจ ก็เหมือนเป็นสิ่งที่เราได้มาจากสังคม ต้องคืนให้กับสังคมบ้าง (สัมภาษณ์ , 16 ตุลาคม 2541)

ในส่วนของรูปแบบรายการ บริษัท วี ซี สปอต ได้ผลิตรายการวิทยุ ซึ่งมีรูปแบบการจัดรายการแบบ Format Station คือ ใช้หลักรูปแบบเดียวเป็นหลัก เพื่อเป็นหลักยึดเป็นแกนไว้ให้รายการดำเนินไปอย่างมีแบบแผน มีจุดรวม ฟังแล้วไม่กระจัดกระจาย โดยมีลักษณะที่บ่งบอกได้ว่า เป็นรายการหนึ่งรายการเดียวกันตลอดทั้งสถานี (Michael C.

Keith , 1987) โดยใช้ชื่อว่า "รายการซันไชน์ เรดิโอ " ซึ่งรายการนี้มีลักษณะที่บ่งบอกว่าเป็นรายการเดียวกัน คือ มีการจัดรายการเหมือนกันในทุกชั่วโมง จะเริ่มด้วยประกาศแจ้งเวลา สถานี ข่าวต้นชั่วโมง เพลง สารคดี โฆษณา จึงเกิดรายการ เพียงแต่มีการเปลี่ยนตัวนักจัดรายการเป็นช่วง ๆ แต่ลักษณะรายการของแต่ละชั่วโมงจะเวียนกลับไปเริ่มที่จุดเริ่มต้นใหม่ทุกช่วงของการจัดรายการ

การออกแบบรูปแบบรายการรูปแบบรายการของสถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท พัทยา จะขึ้นอยู่กับ การวางแผนจากผู้บริหารระดับ ของบริษัท วี ซี สปอต โปรดักชั่น จำกัด โดยใน ส่วนของกระบวนการผลิต ฝ่ายบริหารจะกำหนดนโยบายกว้าง ๆ ในแต่ละปี ให้ฝ่ายผลิต นำไปสร้างสรรค์รูปแบบรายการ อาทิ ให้เพิ่มความหลากหลายของนักจัดรายการแต่ละ ช่วง จัดกิจกรรมตามงบประมาณ หรือ ให้มีเวลาในรายการเหลือให้ลูกค้าเสริมกิจกรรม ในรายการได้ เป็นต้น เมื่อฝ่ายผลิตรายการรับนโยบายมาจากฝ่ายบริหาร จะนำมาวางแผนผลิตรายการ กำหนดเนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอรายการ จากนั้นจึงนำเสนอต่อฝ่ายบริหาร และนายสถานีเพื่อพิจารณาอนุมัติแผนงานและงบประมาณ แล้วจึงนำแผนไปปฏิบัติ

ในการนำแผนงานมาปฏิบัติ นั้น เจ้าหน้าที่ผลิตรายการและนักจัดรายการจะมี ส่วนช่วยในการคิดค้นรูปแบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นในรายการ รวมทั้งจัดหาข้อมูล สารคดี และ เกมต่าง ๆ นักจัดรายการแต่ละคนจะแบ่งกันจัดรายการตามความถนัดและ ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการแบ่งกลุ่มเป้าหมายของรายการ จะพิจารณาทั้งจาก ลักษณะประชากร ได้แก่ ภูมิฐานะ อาชีพ เพศ รายได้ และ แบบอย่างการใช้ชีวิต ซึ่ง แบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มคนทำงาน และ กลุ่มวัยรุ่น

ในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารของรายการต้องการให้รายการมีความทันสมัย เหมือนรายการที่ประสบความสำเร็จในกรุงเทพมหานคร จึงได้พยายามปรับรูปแบบรายการอยู่เสมอ มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้ในการจัดรายการ เช่น วิทยุติดตามตัว เครื่องตอบรับอัตโนมัติ ทำให้ผู้ฟังสามารถมีส่วนร่วมในรายการได้มากขึ้น ซึ่งรูปแบบ

ล่าสุดของรายการชนชั้นนำ วิทยุ จะมีการจัดผังรายการเป็นแบบ Format Station คือ เป็นรายการเดียวกันตลอดเวลาที่ออกอากาศ โดยการออกอากาศภาคภาษาไทยตั้งแต่ เวลา 08.00 -24.00 น. ทุกวันจันทร์ – อาทิตย์ ซึ่งรูปแบบรายการในแต่ละชั่วโมง มี ลักษณะดังนี้

- ถ่ายทอดข่าวจากสำนักข่าวไทย
- เพลง
- สารคดี
- สปอตโฆษณา
- เพลง
- พุดคุยเชิงสารคดี
- สปอตโฆษณา + สารธารณะประโยชน์
- เพลง
- ร่วมสนุกในรายการ
- สปอตโฆษณา + สารธารณะประโยชน์
- เพลง
- สปอตโฆษณา

รูปแบบรายการที่นำเสนอเป็นประจำในรายการ ชนชั้นนำ วิทยุ จะประกอบด้วย ข่าวต้นชั่วโมง เพลง สปอตโฆษณา ซึ่งเป็นการนำเสนอด้วยถ้อยคำกระชับ อาจมีผู้พูดมากกว่า 1 คน และอาจมีเสียงเพลงหรือ เสียงประกอบอื่น ความยาวที่นิยมประมาณ 30-60 วินาที สปอตเพื่อสาธารณะประโยชน์ การพุดคุยเชิงสารคดี คือ การที่นักจัดรายการ จัดหาบทความต่าง ๆ มานำเสนอในลักษณะสนทนากับผู้ฟังโดยเนื้อหาจะมีประเด็นที่ชัดเจน และ การร่วมสนุกในรายการ คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาร่วมกิจกรรมทางวิทยุ โดยจะนำเสียงของผู้ที่โทรศัพท์เข้ามาออกอากาศด้วย ซึ่งทุกชั่วโมง จะใช้รูปแบบคล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันเพียงรายละเอียดของเนื้อหาที่นำมาเสนอเท่านั้น

โดยรายการแต่ละวันนั้น จะมีการแบ่งรายการออกเป็น 4 ช่วง โดยแต่ละช่วงจะกำหนดเนื้อหาที่น่าสนใจไว้ชัดเจน ดังนี้

1. การพูดคุยเชิงสารคดี เป็นการนำสาระ / ความรู้ มานำเสนอในลักษณะของการพูดคุย ซึ่งในรายการจะประกอบด้วย

หมวนรอบตัว เป็นการนำเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ มาบอกเล่าให้ผู้ฟังทราบ โดยนักจัดรายการแต่ละคน จะมีประเด็นกว้าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป

Life Style นำเสนอแนวคิดเคล็ดลับ วิธีการ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข

Story Break เป็นการนำเสนอในลักษณะที่นักจัดรายการ 2 คน สลับหมุนเวียนกันมาเล่าถึงเรื่องราวแปลก ๆ เรื่องคล้ายเครียดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกประเทศ ในแง่มุมของความแปลกที่เกิดขึ้นจริง

2. ประเภทของเพลง

Music Fresh เป็นเพลงใหม่ เป็นการแนะนำผลงานเพลง ให้ผู้ฟังได้รับทราบ โดยเปิดในช่วงแรกของแต่ละช่วงนักจัดรายการ

Remember Music เป็นเพลงที่ได้รับความนิยมในอดีต ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของดนตรีในลักษณะ STRING COMBO จนมาถึงก่อนปี 2535

Power Peak เป็นการเปิดเพลงไทยสากลที่ได้รับความนิยมและมีการขอมามากที่สุดจากผู้ฟังรายการในแต่ละช่วง ดี.เจ

3. ลักษณะของการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ฟัง

Bonus Track เป็นการเปิดสายให้ผู้ฟังสามารถโทรเข้ามาขอเพลง

Game เป็นการจัดกิจกรรมในรายการตามที่คุณสนับสนุนรายการแต่ละรายต้องการ

Your time เป็นการนำเทพจากเครื่องตอบรับอัตโนมัติที่ผู้ฟังฝากข้อความไว้มาออก อากาศ โดยผู้ฟังจะต้องเสนอเรื่องราวให้เกี่ยวข้องกับเพลงที่แต่ละ ดีเจนำมาเป็น โจทย์ สำหรับผู้ที่ฝากข้อความที่ได้รับการคัดเลือกมา เปิด ทางรายการจะนำมาจับรางวัลในอาทิตย์สุดท้าย ของทุกเดือน

4. การสัมภาษณ์ในรายการ นอกจากรูปแบบข้างต้นที่รายการซันไชน์ เรดิโอ นำเสนอเป็นประจำแล้ว ยังมีรูปแบบหนึ่งที่จะนำมาใช้เป็นบางครั้ง ได้แก่ การสัมภาษณ์ในรายการ โดยช่วงก่อนที่จะทำการศึกษา รายการซันไชน์ เรดิโอ ได้มีการ เชิญนักร้องในสังกัดค่ายเพลงต่าง ๆ มาสัมภาษณ์ในรายการ และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้ โทรศัพท์เข้ามาร่วมพูดคุย หรือ ถามคำถามกับนักร้องที่กำลังให้สัมภาษณ์อยู่ด้วย การ จัดให้มีการสัมภาษณ์นั้น เป็นการประสานงานระหว่างค่ายเพลงต้นสังกัด กับ บริษัท วี ซี สปอต ฯ โดยค่ายเพลงจะเป็นผู้ติดต่อมาก่อน ทางบริษัท ฯ จะพิจารณาวัน เวลาที่ เหมาะสม โดยดูจากกิจกรรมในแต่ละช่วง

นอกจากการสัมภาษณ์นักร้องแล้ว ในราวต้นเดือนสิงหาคม 2541 รายการซันไชน์ เรดิโอ ได้ริเริ่มรายการใหม่ ชื่อรายการ “ ที่นี้พัทยา ” เป็นการเชิญผู้บริหารของส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองพัทยา อาทิ นายกเมืองพัทยา มาให้สัมภาษณ์ใน ประเด็นที่กำลังเป็นที่สนใจของประชาชน และ เปิดโอกาสให้ประชาชนโทรศัพท์เข้ามา ถามปัญหาในรายการได้ รายการนี้ออกอากาศทุกวันเสาร์ และ อาทิตย์ เวลา 12.10 – 12.30 น.

ส่วนผังรายการในวันอาทิตย์ จะคล้ายคลึงกับวันจันทร์ – เสาร์ ในส่วนของเพลง และกิจกรรมในรายการ แต่จะแตกต่างในช่วงการพูดคุย เนื่องจากแต่ละช่วงจะแบ่ง ประเด็นไว้อย่างชัดเจน ได้แก่

ช่วงแรก 09.00 – 12.00 น. TOP OF THE WEEK ในช่วง 3 ชั่วโมง จะแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ ข่าวเด่นในรอบสัปดาห์ , ผลการสำรวจในเรื่องราวต่าง ๆ ที่กำลังอยู่ในความสนใจ พร้อมเหตุผลประกอบ และ เรื่องแปลกประจำสัปดาห์

ช่วงที่สอง 13.00-16.00 น. TOP SINGLE เป็นการรายงาน 20 อันดับเพลงยอดนิยมประจำสัปดาห์ จากการบันทึกขอเพลงจากผู้ฟังทางบ้านที่ขอมายังรายการ

ช่วงที่สาม 16.00-20.00 น. TOP TRIP แบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจในประเทศไทย รวมถึงช่วงเทศกาลต่าง ๆ , เปิดสายเรื่องเที่ยวให้ผู้ฟังได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ประทับใจ และ การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับของฝากที่มีชื่อ รวมถึงขนบธรรมเนียมของแต่ละจังหวัด

ช่วงที่สี่ 21.00 – 24.00 น. TOP THEATRE แบ่งเป็น 3 ช่วง โดยช่วงแรกนำเสนอเรื่องราวความเคลื่อนไหวของวงการภาพยนตร์ทั้งไทย และ เทศ รวมถึงอันดับภาพยนตร์ที่ทำรายได้มากที่สุดในอเมริกา , ช่วงที่ 2 เป็นการเปิดตัวภาพยนตร์ใหม่ทั้งไทย และ เทศ และช่วงที่ 3 เป็นการเปิดสายให้ผู้ฟังพูดคุยถึงภาพยนตร์ที่ผู้ฟังได้ไปดูมา

สัดส่วนการออกอากาศ มีการจัดสรรเป็น รายการเพื่อความบันเทิง ร้อยละ 56 ข่าวร้อยละ 26 และ โฆษณา ร้อยละ 17

กลไกในการควบคุม

สำหรับกลไกในการควบคุมการผลิตรายการนั้น จะมีทั้งการควบคุมจากผู้บริหารของบริษัท ฯ ซึ่งจะควบคุมในระดับนโยบาย ตั้งแต่การออกแบบรายการ โดยจะร่วมพิจารณากับนายสถานีอสมท. และเมื่อนำแผนไปปฏิบัติ จะมีหัวหน้าฝ่ายผลิตรายการเป็นผู้ควบคุมให้เป็นไปตามนโยบาย หากมีข้อผิดพลาดจะมีการตักเตือนอย่างไม่เป็นทางการ (กุลวดี ปฐมชัยอัมพร, สัมภาษณ์)

การกำหนดเนื้อหาคุณภาพของรายการ และคุณภาพทางเทคนิคนั้น อสมท. กำหนดให้เป็นไปตามมาตรฐานที่อสมท. หรือ นายสถานีเห็นชอบ ซึ่งในทางปฏิบัติ นายสถานีจะมีอำนาจเต็มในการพิจารณารูปแบบ และคุณภาพของรายการ ซึ่งการทำหน้าที่ควบคุมของนายสถานีนั้น จะกระทำโดยฟังจากรายการที่ออกอากาศ หากเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรง ก็จะติดต่อกับตัวนักจัดรายการโดยตรงให้ทำการแก้ไข หากเป็นปัญหาที่ลึกซึ้ง หรือมีผลกระทบรุนแรงก็จะติดต่อกับผู้บริหารของบริษัทฯ โดยตรง และเนื่องจากนายสถานีเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงมานาน จึงมีความคาดหวังที่จะพัฒนาการจัดรายการของสถานีให้ได้มาตรฐาน อาทิ ไม่ให้พูดคร่อมเพลง ต้องเปิดเพลงให้จบ ไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการประกอบธุรกิจเท่านั้น (สุระ ลิจติภูมิ , สัมภาษณ์)

เนื่องจากรายการซันไชน์ เรดิโอ ได้พยายามใช้อุปกรณ์การสื่อสารมาช่วยในการทำให้รายการวิทยุเป็นการสื่อสารแบบสองทาง โดยใช้โทรศัพท์ เครื่องตอบรับอัตโนมัติ รวมถึงวิทยุติดตามตัว ดังนั้น กลุ่มผู้ฟังจึงเป็นกลไกในการควบคุมประการหนึ่ง ซึ่งคอยตรวจสอบการผลิตรายการในขณะที่ฟัง หากมีข้อมูลใดที่นักจัดรายการกล่าวถึงไม่ถูกต้อง ผู้ฟังจะโทรศัพท์ หรือ ฝากข้อความไว้ให้นักจัดรายการได้ทราบ ทำให้นักจัดรายการจะต้องระวังในการจัดรายการด้วย

รายได้

รายได้ของบริษัท ฯ จะมาจากการขายโฆษณาซึ่งมีทั้งลูกค้าที่เป็นภาคธุรกิจ ในท้องถิ่นและภาคธุรกิจจากส่วนกลาง ซึ่งการบริหารรายได้นี้ วิมลมาศ ภควัดโสภณ (สัมภาษณ์ , 10 สิงหาคม 2541)ผู้จัดการฝ่ายการตลาด ให้สัมภาษณ์ว่า บริษัทฯ มีค่าใช้จ่ายประจำ ได้แก่ ค่าเช่าสถานี ค่าใช้จ่ายของสถานี (ค่าน้ำ ค่าไฟ ฯลฯ) เงินเดือนของผู้ประกาศ 1 ตำแหน่ง ธุรการ 4 ตำแหน่ง และ ช่างเทคนิค 4 ตำแหน่งที่ทำงานขึ้นตรงต่อนายสถานี รายได้ส่วนที่เหลือจะนำมาบริหารในบริษัท ฯ

สรุป รูปแบบการจัดรายการของสถานีวิทยุอมท. พัทยา จะเป็นแบบ format station คือ ทั้งรายการจะมีรูปแบบเดียวกัน เปลี่ยนแต่ตัวนักจัดรายการ และประเด็นที่เป็นแกนในแต่ละช่วงเท่านั้น เพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงไทยสากล ส่วนเนื้อหาที่นำมาเสนอนอกจากเพลง จะเป็นเนื้อหาที่ให้ความบันเทิง เหมาะกับการฟังเพื่อการพักผ่อน อีกทั้งมีการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง โดยจะมีการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนในการจัดรายการในทุกช่วง

จากโครงสร้างของสถานีวิทย์ท้องถิ่นทั้ง 2 สถานี ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ศักยภาพในการแสดงบทบาทเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น ดังนี้

1. นโยบาย

สวท.ชลบุรี ทางสถานีใช้นโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ในการบริหารงาน ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ให้สวท.เผยแพร่ข่าวสารจากรัฐไปสู่ประชาชน ทำให้การจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง อาจไม่สามารถกระทำได้ ในส่วนของการเป็นสถานีวิทย์เพื่อท้องถิ่น โดยการเผยแพร่ข่าวสารของท้องถิ่นตามนโยบายของผู้บริหารจากส่วนกลางนั้น อาจสามารถกระทำได้ แต่การที่จะแสดงบทบาทเพื่อการอนุรักษ์ด้วยการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมประเด็นเฉพาะในท้องถิ่นนั้น อาจกระทำได้ในระดับหนึ่งเท่านั้นเพราะนโยบายของกรมได้กำหนดให้สถานีนำเสนอเนื้อหาที่เป็นวาระแห่งชาติ

อสมท. พัทยา เนื่องจาก อสมท. ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดเนื้อหาของรายการ จึงเป็นทั้งผลบวก และ ผลลบต่อการแสดงบทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในทางบวกคือ บริษัทที่ประมูลเวลาได้ มีอิสระที่จะนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมมากเท่าใดก็ได้ ในทางกลับกัน บริษัท ฯ อาจไม่นำเสนอเลยก็ได้

2. รูปแบบรายการ

สวท. ชลบุรี รายการที่ สวท.ผลิตเอง ส่วนใหญ่เป็นรายการที่นำเสนอข่าวสาร และสาระ มีรายการบันเทิงเพียงช่วงสั้น ๆ และรายการข่าวก็เจาะจงเป็นข่าวเพื่อท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี และ จังหวัดใกล้เคียง ดังนั้น หากพิจารณาถึงศักยภาพในการแสดงบทบาทแล้ว รูปแบบรายการของสถานีวิทย์ สวท. ชลบุรี น่าจะเอื้อต่อการ

แสดงบทบาทเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เพราะรายการส่วนใหญ่เป็นรายการที่เน้นสาระ และความรู้ต่าง ๆ

อสมท.พัทธยา รายการของอสมท.พัทธยา มีรูปแบบการจัดในลักษณะ FORMAT STATION โดยเน้นที่การให้ความบันเทิง ชาวที่นำเสนอทุกต้นชั่วโมง จะเป็นชาวจากสำนักข่าวไทย ส่วนการนำเสนอสาระ ความรู้ต่าง ๆ จะ นำเสนอ 1 ครั้ง ในแต่ละช่วงดี เจ (4 วัน / ครั้ง) โดย ดี เจ แต่ละคนจะมีประเด็นหลัก ๆ กำหนดไว้อยู่แล้ว ซึ่งดี เจ ที่ทำหน้าที่เสนอประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม จะทำควบคู่ไปกับเรื่องสุขภาพ ดังนั้น โอกาสในการเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อม จึงน่าจะกระทำได้

3. บุคลากร

สวท.ชลบุรี สถานี สวท. ชลบุรี มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 10 คน (ไม่รวมพนักงานขับรถ , คนสวน , นักการ) ซึ่งใน 10 คนนี้ เป็นช่างเทคนิคถึงครึ่งหนึ่ง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดรายการมีคนเดียว คือ ตำแหน่งผู้สื่อข่าว ซึ่งจะต้องทำหน้าที่ทั้งทำข่าวนอกสถานที่ และ จัดรายการ และยังเมื่อต้องจัดรายการเพิ่ม เนื่องจากผู้เช่าเวลาเดิมเลิกสัญญาไป บุคลากรในการจัดรายการก็ไม่เพียงพอ ต้องให้เจ้าหน้าที่ธุรการ และ เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลมาเป็นผู้ช่วย ซึ่งจะเห็นว่าจำนวนบุคลากร เป็นปัจจัยอุปสรรคที่อาจทำให้สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี แสดงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมได้ไม่เต็มที่

อสมท. พัทธยา บุคลากรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรายการของ อสมท. พัทธยา มีทั้งสิ้น 7 คน นอกจากนักจัดรายการแล้ว ยังมีฝ่ายสร้างสรรค์รายการ ซึ่งเป็นผู้วางแนวทางหลักของการจัดรายการให้ผสมผสานสอดคล้องกันระหว่างนโยบายของสถานี ความต้องการของลูกค้า และความถนัดของนักจัดรายการ ซึ่งทุกคนเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดรายการเป็นอย่างดี อาทิ อุไร สารวงษ์ เริ่มทำงาน

ในตำแหน่งนักสร้างสรรค์รายการ (creative) ที่บริษัท เอ-โทม์ มีเดีย จำกัด และเลื่อนตำแหน่งเป็นผู้ช่วยฝ่ายรายการ (co-program) ก่อนที่จะมาเป็นนักจัดรายการของอสมท.พทยา ซึ่งจะถนัดการจัดรายการประเภทบันเทิง ส่วน ไกรสร บุญมา เคยทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าว สามารถดำเนินรายการได้ทั้งบันเทิง และ สาระ ดังนั้น จำนวน และ ความถนัดของบุคลากรของ อสมท.พทยา จึงน่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อการแสดงบทบาท

4. รายได้

สวท. ชลบุรี : ไม่ได้บริหารรายได้เอง งบประมาณที่ใช้ต้องทำการเบิกจ่ายจากส่วนกลาง เหมือนส่วนราชการทั่วไป ซึ่งเป็นปัจจัยอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งต่อการแสดงบทบาท ดังเช่น มณีรัตน์ ให้สัมภาษณ์ว่า " บางครั้งมีนโยบายให้ณรงค์ แต่ไม่ให้งบประมาณมา ก็ทำลำบาก บางครั้งเขาเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรม เข้าค่ายสัมมนา อยากไป อยากรู้รายละเอียด แต่เดินทางไปต้องมีค่าใช้จ่าย แค่นี้ไปทำข่าวไกลจากชลบุรี ยังไปไม่ได้ ต้องคำนึงถึงค่าน้ำมัน "

อสมท.พทยา : มีรายได้จากการขายโฆษณา ซึ่งมีลูกค้าที่เป็นภาคธุรกิจทั้งในท้องถิ่น และ ส่วนกลาง ซึ่งการเป็นองค์กรที่มีรายได้ ทำให้มีความคล่องตัวมากกว่า สวท. ในการแสดงบทบาท อาทิ การจัดกิจกรรมในรายการด้วยการทนายปัญหาชิงรางวัล ก็สามารถกระทำได้

5. อุปกรณ์การสื่อสาร

สวท. ชลบุรี : อุปกรณ์การสื่อสารของ สวท. ชลบุรี จะมีโทรศัพท์เพียงหมายเลขเดียว การติดต่อสื่อสารจึงค่อนข้างจำกัด และไม่เอื้ออำนวยต่อการแสดงบทบาทบางบทบาท อาทิ การเป็นเวทีให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นย้อนกลับ

อสมท.พัทยา : อุปกรณ์การสื่อสารของ อสมท.พัทยา มีหลายประเภท ทั้งโทรศัพท์ของ อสมท. 2 หมายเลข , เครื่องตอบรับอัตโนมัติที่ผู้ฟังสามารถฝากข้อความไว้ได้ หรือ วิทยูติติดตามตัว ซึ่งสามารถฝากข้อความไว้ได้เช่นกัน นอกจากนี้หากมีการรายงานนอกสถานที่ เจ้าหน้าที่ยังมีโทรศัพท์มือถือสำหรับติดต่อกลับมายังสถานีอีกด้วย ซึ่งน่าจะเอื้อต่อการแสดงบทบาทได้มาก

6. การเข้าถึงแหล่งข่าว

สวท.ชลบุรี เนื่องจากแหล่งข่าวส่วนใหญ่ในท้องถิ่น จะเป็นหน่วยราชการ ดังนั้น สวท. ชลบุรีซึ่งเป็นหน่วยราชการด้วยกัน จะมีโอกาสเข้าถึงแหล่งข่าวได้มากกว่า อาทิ เมื่อมีบุคคลสำคัญเดินทางมาในท้องถิ่น ก็จะได้รับทราบก่อน และได้มีโอกาสไปทำข่าว นอกจากนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมก็สามารถติดต่อในลักษณะไม่เป็นทางการได้ เพราะเป็นหน่วยงานราชการด้วยกัน จึงน่าจะเป็นปัจจัยเอื้อต่อการแสดงบทบาทได้มาก

อสมท.พัทยา จะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข่าว เพราะเป็นหน่วยงานกึ่งรัฐ ซึ่งไม่ได้อยู่ในข่ายการแจ้งข่าวปกติ ข่าวที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นข่าวทั่วไป เพื่อการประชาสัมพันธ์ หากต้องการขอมูลลึกซึ้ง ต้องทำเรื่องขอเป็นทางการ

เมื่อพิจารณาศักยภาพรวมของทั้ง 2 สถานี จะเห็นได้ว่า วิทยูท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรีมีศักยภาพพอสมควรในการแสดงบทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะมีรูปแบบรายการที่เอื้อให้กระทำ มีแหล่งข้อมูลพร้อมใช้ มีอุปกรณ์การสื่อสาร รวมถึงมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ซึ่งในบทต่อไปจะได้ศึกษาว่า วิทยูท้องถิ่นได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่มาแสดงบทบาทด้านการอนุรักษ์ได้หรือไม่ อย่างไร

การวิเคราะห์เนื้อหารายการ

ในการวิเคราะห์บทบาทที่กระทำอยู่จริงของวิทยุท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยใน 2 ลักษณะคือ การวิเคราะห์เนื้อหาจากรายการวิทยุที่ออกอากาศ และการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผลจากการวิเคราะห์เนื้อหา รายการ สามารถสรุปได้ดังนี้

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดชลบุรี (สวท. ชลบุรี)

วิธีการเก็บข้อมูล : บันทึกรายการที่ผลิตโดยสถานีวิทยุ ฯ แห่งประเทศไทย
จังหวัดชลบุรี

ช่วงวัน – เวลาที่เก็บข้อมูล : 15 กรกฎาคม - 30 สิงหาคม 2541 ทุกวัน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง : บันทึกรายการทั้งหมดที่ผลิตโดยสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี
ซึ่งได้แก่

รายการ	เวลาที่ออกอากาศ
ศูนย์ข่าวชลบุรี	ทุกวัน 06.30 - 07.00 น.
ตะวันออก	ทุกวัน 08.00 - 09.00 น.
ปกิณกะบันเทิง	ทุกวัน 19.30 - 20.00 น.
เพลงเพื่อคุณ	พุธ 20.30 - 21.00 น.
เพื่อนเพลง	ศุกร์ 20.30 - 21.00 น.
รวมเวลาทั้งสิ้น	93 ชั่วโมง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จากเนื้อหารายการที่บันทึกไว้ ผู้วิจัยได้ฟังรายการทั้งหมด และถอดความเนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมออกมา เพื่อนำมาบันทึกในแบบบันทึกข้อมูล โดยแบ่งหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์ออกเป็น

1. รูปแบบรายการที่นำเสนอ ซึ่งจะประกอบด้วย
 - 1.1 การพูดคุยเชิงสารคดี คือ การที่นักจัดรายการ จัดหาบทความต่าง ๆ มานำเสนอในลักษณะของการ สนทนากับผู้ฟัง โดยเนื้อหาจะมีประเด็นที่ชัดเจน
 - 1.2 สปอตวิทยุ คือ การนำเสนอเนื้อหาด้วยถ้อยคำ กระชับ อาจมีผู้พูดมากกว่า 1 คน และ อาจมีเสียง เพลง หรือเสียงประกอบด้วย มักใช้เวลาไม่มากนัก ส่วนใหญ่นิยมกันที่ 30 – 60 วินาที
 - 1.3 ข่าว คือ การเผยแพร่ข่าวสารของหน่วยงานรัฐ และ เอกชนตามที่หน่วยงานนั้น ๆ ขอความร่วมมือ
 - 1.4 พูดคุยโดยนักจัดรายการ คือ การสนทนากับผู้ ฟังในช่วงก่อน หรือ หลังเปิดเพลง
 - 1.5 ร่วมสนุกในรายการ คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ฟัง โทรศัพทเข้ามาร่วมกิจกรรมทางวิทยุโดยจะนำเสียง ของผู้ฟังออกอากาศด้วย
 - 1.6 การสัมภาษณ์ในรายการ คือ การที่ราย การเชิญบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มาพูดคุยในรายการ

2. วันที่นำเสนอ

3. เวลาที่นำเสนอ

4. ประเด็นที่นำเสนอ

5. บทบาทที่กระทำ

ซึ่งเนื้อหารายการที่ทำการวิเคราะห์ สามารถแสดงผลได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา

ตารางที่ 1 ตารางแสดงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมของสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี โดยจำแนกตามจำนวนครั้งที่นำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอ	จำนวนครั้งที่นำเสนอรายการด้านสิ่งแวดล้อม	สัดส่วน	คิดเป็นร้อยละ(ของการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมด)
พูดคุยเชิงสารคดี	10	มาก	31.26
ข่าว	8	มาก	25
พูดคุยโดยนักจัดรายการ	5	น้อย	15.62
สปอต	5	น้อย	15.62
สัมภาษณ์ในรายการ	4	น้อย	12.50
เพลง	0	ไม่มี	0
การร่วมสนุกในรายการ	0	ไม่มี	0
	32		100

สรุป จากเวลาที่เก็บข้อมูลทั้งสิ้น 93 ชั่วโมง พบการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น 32 ครั้ง โดยนำเสนอในรูปแบบการพูดคุยเชิงสารคดี และ ข่าวในปริมาณมาก ส่วนการพูดคุยโดยนักจัดรายการ สปอตวิทยุ และ การสัมภาษณ์ในรายการมีการนำ

เสนอในปริมาณน้อย ส่วนเพลง และ การร่วมสนุกในรายการไม่ปรากฏเลยในช่วงที่ทำการเก็บข้อมูล

ตารางที่ 2 ตารางแสดงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมของสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี โดยจำแนกตามจำนวนนาทีที่นำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอ	จำนวนนาทีที่นำเสนอ	สัดส่วน	คิดเป็นร้อยละ(ของการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมด)
พุดคุยเชิงสารคดี	160	มาก	53.3
สัมภาษณ์ในรายการ	120	มาก	40
ข่าว	13.5	ปานกลาง	4.5
พุดคุยโดยนักจัดรายการ	4.5	น้อย	1.5
สปอต	2	น้อย	0.7
เพลง	0	ไม่มี	0
การร่วมสนุกในรายการ	0	ไม่มี	0
	300(5ชม.)		100

เมื่อจำแนกตามเวลาการนำเสนอ พบว่า สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี นำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมด้วยรูปแบบการพุดคุยเชิงสารคดีมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การสัมภาษณ์ในรายการ

เมื่อเปรียบเทียบการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อม ระหว่างการพิจารณาจากจำนวนครั้ง และ จำนวนนาที่ จะสามารถแสดงผลได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบสัดส่วนของรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมของสถานีวิทย์ สวท. ชลบุรี ตามจำนวนครั้ง และ จำนวนนาที่

รูปแบบการนำเสนอ	สัดส่วนตามจำนวนครั้ง	สัดส่วน (นาที่)
พูดคุยเชิงสารคดี	มาก	มาก
สัมภาษณ์ในรายการ	น้อย	มาก
ข่าว	มาก	ปานกลาง
พูดคุยโดยนักจัดรายการ	น้อย	น้อย
สปอต	น้อย	น้อย
เพลง	ไม่มี	ไม่มี
การร่วมสนุกในรายการ	ไม่มี	ไม่มี

รูปแบบที่นำเสนอมากที่สุด

จากตารางข้างต้น จะไม่ว่าจะพิจารณาจากจำนวนครั้ง หรือ จำนวนนาที่ พบว่าการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ของสถานีวิทย์ ส.ว.ท. ชลบุรี จะอยู่ในรูปของการพูดคุยเชิงสารคดีมากที่สุด ซึ่งจากการสัมภาษณ์ มณีรัตน์ ชาญชัยศิลป์ ผู้สื่อข่าวประจำสถานี ซึ่งทำหน้าที่เป็นนักจัดรายการด้วย ให้เหตุผลว่า สามารถนำเสนอได้ง่าย ไม่ต้องเตรียมตัวมาก เป็นข้อมูลที่มีผู้เชี่ยวชาญนำเสนอไว้แล้ว จึงค่อนข้างมั่นใจในความถูกต้อง

รูปแบบที่นำเสนอในลำดับรอง

หากพิจารณาจากจำนวนครั้ง จะพบว่า มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการสัมภาษณ์ในรายการเพียง 4 ครั้ง แต่ใช้เวลาค่อนข้างมาก เพราะการสัมภาษณ์ในรายการนั้น ผู้จัดมักจะเชิญผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านมาให้สัมภาษณ์ ซึ่งจะต้องจัดเวลาให้ผู้ชำนาญเหล่านี้ ได้แสดงความคิดเห็น แต่การที่จะนำเสนอให้บ่อยขึ้นนั้น สถานี สวท. ชลบุรี ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการ ทั้งข้อจำกัดภายใน และ ข้อจำกัดภายนอก ซึ่งข้อจำกัดภายใน ได้แก่ จำนวนนักจัดรายการ ซึ่งมีเพียงคนเดียว และต้องทำหน้าที่ผู้สื่อข่าวด้วย จึงไม่ค่อยมีเวลา เพราะการสัมภาษณ์ในรายการ จะต้องมีการเตรียมคำถามล่วงหน้า ส่วนข้อจำกัดภายนอก ก็คือ ผู้ให้สัมภาษณ์ เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าหน่วยงาน ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาทิ ผู้อำนวยการศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต 3 ซึ่งแต่ละคนจะมีการกิจวัตรตัว จึงแทบไม่มีเวลามาให้สัมภาษณ์ การนัดสัมภาษณ์จึงต้องรอช่วงเวลาให้ผู้ให้สัมภาษณ์ ปลอดภัยจากภารกิจ มีเวลาว่างที่จะมาบันทึกเทปที่สถานี นอกจากนี้ยังมีผู้ชำนาญการอีกจำนวนไม่น้อย ที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชน (มณีรัตน์ , สัมภาษณ์)

รูปแบบที่นำเสนอน้อยที่สุด

ได้แก่ การนำเสนอในรูปแบบของ สปอตวิทยุ เพราะการเปิดสปอตของสวท. ชลบุรีนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นสปอตที่หน่วยงานต่าง ๆ ส่งมา ทางสถานี ฯ ไม่ได้ผลิตเอง ซึ่งในช่วงที่ทำการเก็บข้อมูล มีสปอตเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมน้อยมาก จึงทำให้มีการนำเสนอในรูปแบบสปอตน้อยที่สุด การที่สวท. ชลบุรีไม่ได้ผลิตสปอตเองนั้น เป็นเพราะผู้รับผิดชอบเห็นว่า มีสปอตจากหน่วยงานต่าง ๆ ส่งมาจำนวนมากอยู่แล้ว โดยเฉลี่ยเดือนละประมาณ 25 – 30 สปอต (มณีรัตน์ , สัมภาษณ์)

รูปแบบที่ไม่มีการนำเสนอ

ได้แก่ เพลง และ การร่วมสนุกในรายการ สำหรับการเปิดเพลงนั้น สวท. ชลบุรี ไม่ได้มีการกำหนดแนวทางการเปิดเพลงเหมือนของ สถานีวิทยุ อสมท. พัทยา แต่จะเป็นการเปิดเพลงตามความถนัด / ความชอบของนักจัดรายการ ซึ่งนักจัดรายการของสถานีนิยมเพลงประเภท ฟังสบายมากกว่า ส่วนเพลงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในประเภทเพลงเพื่อชีวิต จึงไม่มีการนำเสนอเลยในช่วงที่ทำการวิจัย สำหรับการร่วมสนุกในรายการนั้น มีข้อจำกัดหลายประการที่สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรีไม่สามารถกระทำได้ เพราะการจัดให้มีการร่วมสนุกในรายการ จำเป็นจะต้องให้มีการวางรูปแบบการร่วมสนุก มีบุคลากรที่สามารถจัดรายการในลักษณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังได้ อีกทั้งยังต้องมีสิ่งกระตุ้นให้คนสนใจ อาทิ การเปิดเพลงให้ หรือ การให้รางวัล ซึ่งข้อจำกัดที่เห็นได้ชัดได้แก่

1. ความถนัดของบุคลากร เนื่องจากสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี มีตำแหน่งนักจัดรายการเพียงคนเดียว ซึ่งถึงแม้จะศึกษามาทางสาขานิเทศศาสตร์ แต่ก็ปฏิบัติงานทางด้านงานข่าวมาตั้งแต่ปี 2516 จึงถนัดทางด้านงานข่าวมากกว่า ส่วนนักจัดรายการอีก 2 คนนั้น คนหนึ่งทำหน้าที่ประจำเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการ ส่วนอีกคนหนึ่งทำหน้าที่ประจำเป็นเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล การจัดรายการนั้น เป็นในลักษณะของ " งานช่วย " ซึ่งทำเพียงสัปดาห์ละครั้ง ครั้งละ 30 นาที จึงไม่ถนัดที่จะจัดรายการที่ต้องใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้จัด กับผู้ฟัง

2. อุปกรณ์ที่ใช้ การที่จะให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาร่วมสนุกในรายการ อุปกรณ์สื่อสารเป็นสิ่งจำเป็น สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี มีโทรศัพท์เพื่อใช้งานอยู่เพียงหมายเลขเดียว และไม่มีพนักงานรับโทรศัพท์ หรือ ผู้ช่วยนักจัดรายการที่จะคอยคัดเลือกสายส่ง

ให้นักจัดรายการ อีกทั้งไม่มีอุปกรณ์ที่จะกักเสียงก่อนออกอากาศ (Hi-brid) จึงเป็นการไม่สะดวกอย่างยิ่งที่จะให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาในระหว่างการจัดรายการ

จากเนื้อหารายการที่ทำการบันทึกทั้งสิ้น 93 ชั่วโมง ซึ่งเป็นรายการที่ผลิตโดยสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรีเอง พบว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น 5 ชั่วโมง หรือคิดเป็นร้อยละ 5.40 สัดส่วนของผังรายการที่จัดสรรเวลาเพื่อการรายงาน ข่าวท้องถิ่น สารความรู้ และ สปอตราซการ์ ไว้ประมาณร้อยละ 28 ยังนับว่าเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวิทยุท้องถิ่น

ตารางที่ 4 แสดงวันในสัปดาห์ที่มีการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อม

วันนำเสนอ	จำนวนครั้ง
จันทร์	4
อังคาร	4
พุธ	-
พฤหัสบดี	4
ศุกร์	4
เสาร์	13
อาทิตย์	3
รวมทั้งสิ้น	32

สรุป วันที่มักจะนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อม จะเป็นวันเสาร์ ส่วนวันที่ไม่มีการนำเสนอเนื้อหาเลยในช่วงที่ทำการเก็บข้อมูล คือวันพุธ วันอื่น ๆ ของสัปดาห์จะมีการนำเสนอเนื้อหาในปริมาณที่น้อย

วันที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากที่สุด จะเป็นวันเสาร์ ทั้งนี้เป็นเพราะเป็นช่วงเวลามีข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ไม่มากนัก จัดรายการจึงสามารถนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อาทิ บทความ สารคดี มานำเสนอได้ สำหรับรายการที่สัมภาษณ์หัวหน้าส่วนราชการต่างๆ ในวันเสาร์จะเป็นวันที่ปลอดจากภารกิจประจำ จึงสามารถปลีกเวลามาให้สัมภาษณ์ได้ ซึ่งน่าจะส่งผลต่อผู้ฟังได้มากพอสมควร เพราะผู้ฟังของสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี นิยมรับฟังในช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์มากกว่า (วรพล พรหมิกบุตร , 2537)

ตารางที่ 5 แสดงช่วงเวลาที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ชื่อรายการ	เวลาที่นำเสนอ	จำนวนครั้ง
ศูนย์ข่าวชลบุรี	06.30-07.00	21
ตะวันออก	08.00-09.00	6
ปกิณกะบันเทิง	19.30-20.00	5
เพลงเพื่อคุณ, เพื่อนเพลง	20.30-21.00	-
	รวมทั้งสิ้น	32

สรุป เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีการนำเสนอในปริมาณมาก จะอยู่ในช่วงเวลา 06.30 -07.00 น. ซึ่งเป็นช่วงของรายการ "ศูนย์ข่าวชลบุรี" ส่วนช่วงเวลา 08.00 - 09.00 และ 19.30 -20.00 น. มีการนำเสนอในปริมาณน้อย ส่วนช่วงที่ไม่มีการนำเสนอเลยคือ 20.30 -21.00น

เวลาที่นำเสนอมากที่สุด คือช่วงเช้า เวลา 06.30 - 07.00 น. ซึ่งเป็นช่วงการจัดรายการของคุณมณีรัตน์ ซึ่งตัวนักจัดรายการน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง เพราะนักจัดรายการท่านอื่น ไม่นัดที่จะจัดรายการประเภทนี้ บางท่านไม่ได้เป็นนักจัดรายการที่ผ่านการฝึกฝน แต่ทำหน้าที่ในตำแหน่งอื่นอยู่ มีเพียงนักจัดรายการนี้เท่านั้น ที่สามารถจัดรายการสาระนี้ได้ ซึ่งทำให้ประสิทธิผลอาจจะลดลง เพราะ ช่วงเวลาดังกล่าวไม่ใช่ช่วงเวลาอดนิยาม (prime time) ของสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี ผู้ฟังส่วนใหญ่นิยมฟังรายการในช่วง 09.00 –12.00 น. มากกว่า (วรพล พรหมิกบุตร , อ่างแล้ว)

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่จะทำให้เนื้อหาสิ่งแวดล้อมที่นำเสนอมีผลต่อผู้ฟัง นอกจากจะเป็นเรื่องวัน และ เวลาที่นำเสนอแล้ว ความนิยมของรายการก็เป็นองค์ประกอบสำคัญ จากการสำรวจพฤติกรรมการรับฟังวิทยุ เอฟ เอ็ม ของประชาชนในจังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนรับฟังรายการของสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี น้อยที่สุด ทั้ง ๆ ที่เป็นสถานีที่แทบไม่มีการโฆษณา ดังนั้น การเลือกแสดงบทบาทในช่วงวัน เวลา ยอดนิยมของสถานี ก็อาจจะไม่เกิดประสิทธิผลมากนัก เพราะมีผู้รับฟังรายการของสถานีไม่มาก ตัวอย่างเช่น เวลายอดนิยมของสถานี สวท. จะอยู่ในช่วง 09.00 –12.00 น. แต่จะมีสัดส่วนผู้รับฟังเพียง ร้อยละ 12 ในขณะที่ช่วงเวลาดังกล่าว ถึงแม้จะไม่ใช่วงเวลา ยอดนิยมของสถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท พัทยา แต่ก็มีสัดส่วนผู้รับฟังเกือบร้อยละ 40 (วรรณนิกรบุตร , อ่างแล้ว) ซึ่งหากสถานี สวท. ชลบุรี ต้องการเพิ่มประสิทธิผลในการแสดงบทบาทเพื่อการอนุรักษ์ ฯ ก็อาจจะต้องเน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นเน้นกลุ่มผู้ใหญ่ / กลุ่มคนทำงาน เพื่อให้แตกต่างกับสถานีวิทยุ อสมท.พัทยาที่เน้นกลุ่มวัยรุ่น

ตารางที่ 6 ตารางแสดงประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีเนื้อหาทั่วไป และเนื้อหาในระดับท้องถิ่นที่นำเสนอทางสถานีวิทย์ ส.ว.ท. ชลบุรี

ประเด็น	ท้องถิ่น	ทั่วไป	รวม
ป่าไม้ / ต้นไม้	5	7	12
ขยะ	7	1	8
การอนุรักษ์ทั่วไป	-	6	6
ป่าชายเลน	2	-	2
น้ำเสีย	2	-	1
น้ำบริโภค	1	-	1
สัตว์น้ำ	1	-	1
มลพิษทางอากาศ	-	-	-
ปะการัง	-	-	-
ภัยธรรมชาติ	-	-	-
ชายฝั่งทะเล	-	-	-
สัตว์ป่า	-	-	-
รวม	18	14	32

จากตารางข้างต้น สามารถนำมาสรุปสัดส่วนของการนำเสนอประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมได้ดังนี้

ตารางที่ 7 ตารางสรุปสัดส่วนการนำเสนอประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่มีเนื้อหาทั่วไป และ เนื้อหาระดับท้องถิ่นของสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี

ความเกี่ยวข้องในเนื้อหา	ท้องถิ่น	ทั่วไป	รวม
ประเด็น			
ป่าไม้ / ต้นไม้	มาก	มาก	มาก
ขยะ	มาก	น้อย	ปานกลาง
การอนุรักษ์ทั่วไป	ไม่มี	มาก	ปานกลาง
ป่าชายเลน	น้อย	ไม่มี	น้อย
น้ำเสีย	น้อย	ไม่มี	น้อย
น้ำบริโภค	น้อย	ไม่มี	น้อย
สัตว์น้ำ	น้อย	ไม่มี	น้อย
มลพิษทางอากาศ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ปะการัง	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ภัยธรรมชาติ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ชายฝั่งทะเล	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
สัตว์ป่า	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี

หากแยกพิจารณาความเกี่ยวข้องในเนื้อหาในแต่ละมิติ คือ ในภาพรวม , ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทั่วไป และ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องท้องถิ่น จะสามารถสรุปได้ดังนี้

1. มิตินของภาพรวม : ประเด็นที่มีการนำเสนอในปริมาณมาก ได้แก่ เรื่องป่าไม้ / ต้นไม้ ส่วนประเด็นที่มีการนำเสนอในปริมาณปานกลาง ได้แก่ เรื่องขยะ และการอนุรักษ์ทั่วไป ส่วนประเด็นที่เหลือมีการนำเสนอในปริมาณน้อย
2. มิตินของเรื่องทั่วไป : ประเด็นที่มีการเสนอในปริมาณมาก ได้แก่ เรื่องป่าไม้ / ต้นไม้ และการอนุรักษ์ทั่วไป ประเด็นเรื่องขยะมีการนำเสนอในปริมาณน้อย และไม่มีการเสนอประเด็นอื่นนอกจากนี้
3. มิตินของเรื่องท้องถิ่น : ประเด็นที่มีการนำเสนอในปริมาณมาก ได้แก่ เรื่อง ป่าไม้/ต้นไม้อ และ ขยะ ส่วนประเด็นเรื่อง ป่าชายเลน , น้ำเสีย , น้ำบริโภค และ สัตว์น้ำ มีการนำเสนอในปริมาณน้อย ส่วนประเด็นที่ไม่มีการนำเสนอเลย ได้แก่ มลพิษทางอากาศ ปะการัง ภัยธรรมชาติ ชายฝั่งทะเล และสัตว์ป่า
4. เปรียบเทียบปริมาณของเรื่องสิ่งแวดล้อมทั่วไป กับ มิตินของเรื่องท้องถิ่น ในช่วงที่ทำการวิจัย สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี มีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องของท้องถิ่น มากกว่าเรื่องทั่วไป และ เมื่อนำประเด็นของเรื่องทั่วไป และ ประเด็นของเรื่องท้องถิ่นมาเปรียบเทียบกัน ได้พบความสอดคล้อง และ ความแตกต่างกันดังนี้

ความสอดคล้องระหว่างประเด็นของท้องถิ่น กับประเด็นของเรื่องทั่วไป จากการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับป่าไม้ / ต้นไม้มากที่สุด ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทั่วไป และ เรื่องท้องถิ่น

ความแตกต่างระหว่างประเด็นของท้องถิ่น กับประเด็นของเรื่องทั่วไป

1. การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นนั้น สวท.ชลบุรี ยังเน้นในประเด็นเรื่องขยะ โดยมีการนำเสนอในปริมาณที่มาก ในขณะที่เรื่องทั่วไปจะเน้นเรื่องการอนุรักษ์โดยรวมมากกว่า

2. การนำเสนอในเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น จะมีประเด็นที่หลากหลายกว่า ในขณะที่เรื่องราวทั่วไปนั้นมีการนำเสนอเพียง 3 ประเด็นเท่านั้น

จากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี สามารถนำเสนอเรื่องราวที่เป็นของท้องถิ่นในสัดส่วนที่มากกว่าประเด็นทั่วไป ซึ่งสาเหตุสำคัญได้แก่

1. นโยบายของสถานี ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรีมีนโยบายของผู้บริหารจากส่วนกลางเป็นแนวปฏิบัติในการเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ข่าวสารในท้องถิ่น โดยอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ (นายอรุณ งามดี) ต้องการให้สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี เป็นศูนย์ข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียง เพื่อรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะการเผยแพร่ข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรม การยกย่องเชิดชูผู้กระทำความดีเพื่อสาธารณประโยชน์ ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อทางราชการในเรื่องต่าง ๆ ของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง (สวท. ชลบุรี , 2537) ดังนั้น การนำเสนอรายการ จึงพยายามเน้นเรื่องราวที่เป็นเรื่องของท้องถิ่น ดังที่ มณีรัตน์ ชาญชัยศิลป์ หัวหน้าฝ่ายรายการ ให้สัมภาษณ์ว่า

" เราเป็นสถานีตั้งอยู่ในท้องถิ่น ต้องเน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนในท้องถิ่น "

2. แหล่งข่าว เนื่องจากสถานี สวท. ชลบุรี เป็นหน่วยงานของราชการ หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในท้องถิ่น จึงมักขอความร่วมมือให้ช่วยเผยแพร่ข่าวสาร ทำให้มีข้อมูลในการนำเสนอมาก นอกจากนี้ การขอความร่วมมือในด้านข้อมูล หรือ การมาออกรายการจะสามารถกระทำได้ง่าย เพราะเป็นหน่วยราชการด้วยกัน มีการติดต่อประสานงานกันเป็นประจำอยู่แล้ว

การทำหน้าที่เสนอประเด็นสิ่งแวดล้อมต่อสังคมของสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี นับว่าทำได้ดีในระดับหนึ่ง เพราะประเด็นสิ่งแวดล้อมที่นำมาเสนอมากเป็นลำดับแรก ได้แก่

เรื่องขยะ ก็เป็นปัญหาสำคัญของชุมชนอยู่ด้วย แต่ยังมีศักยภาพที่จะแสดงบทบาทได้มากกว่านี้ โดยเฉพาะในส่วนของประเด็นที่นำเสนอเป็นลำดับรอง ๆ นั้น ยังไม่ค่อยสอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่นเท่าไรนัก เช่น เรื่องป่าไม้ / ต้นไม้ แต่ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานีฯ แสดงบทบาทส่วนใหญ่ในการให้ความสนับสนุนร่วมมือมากกว่า ดังนั้น หากหน่วยงานไหนส่งข้อมูลมาให้มาก ก็จะทำเสนอมาก อาทิ สำนักงานป่าไม้เขตศรีราชา หรือ การประชาสัมพันธ์ภาคที่ส่งข้อมูล รวมทั้งเทปรายการมาออกอากาศบ่อย ๆ

จากทั้งหมดที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี พยายามที่แสดงบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น แต่ก็เป็นกรปฏิบัติในเชิงรับมากกว่า ทั้งนี้เป็นไปตาม “ นโยบาย ” กำหนด ดังเช่น ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการของกรมประชาสัมพันธ์ที่กำหนดให้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมีหน้าที่ “ สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ” และเนื่องจากมีนโยบายที่จะต้องปฏิบัติหลาย “ นโยบาย ” แต่มีข้อจำกัดในด้านการบริหารงบประมาณ สถานีฯ จึงขาดความคล่องตัวในการแสดงบทบาท ซึ่งหากจะใช้ศักยภาพของการเป็นสื่อของรัฐ ก่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาควรวางแผนใช้สถานีฯ สวท. ชลบุรี เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับคนในท้องถิ่น และในขณะเดียวกัน สถานีฯ ก็ควรแบ่งกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน โดยอาจจับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ และ กลุ่มคนในวัยทำงาน เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบรายการที่เน้น ข่าวสาร และ สาระ

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ ลำดับที่นำเสนอเรียงลำดับตามจำนวนครั้ง ลำดับที่ 1 หมายถึงการนำเสนอบ่อยที่สุด

จากตารางข้างต้น สามารถสรุปการแสดงบทบาทของสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี ได้เป็น 2 มิติ ดังนี้

1. บทบาททั้งหมดในภาพรวม พบว่า บทบาทที่สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี กระทำมากที่สุด ได้แก่ บทบาทในการนำเสนอข่าวสาร รองลงมา ได้แก่ บทบาทในการสร้างจิตสำนึก และ การให้ความรู้ ตามลำดับ ส่วนบทบาทที่กระทำน้อยที่สุด คือ บทบาทในการให้สถานภาพ และบทบาทที่ไม่ได้กระทำเลย ได้แก่ บทบาทในการเฝ้าระวัง , การเป็นแกนนำในการปฏิบัติ และการเป็นช่องทางการสื่อสารย้อนกลับแบบสองทาง

2. บทบาทเป็นรายกลุ่ม จะได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การวิเคราะห์การแสดงบทบาทแบบ Journalistic เป็นการเปรียบเทียบการแสดงบทบาทในการนำเสนอข่าวสาร กับบทบาทในการเฝ้าระวัง ซึ่งพบว่า ใน 2 บทบาทนี้ พบการแสดงบทบาทในการนำเสนอข่าวสารเพียงบทบาทเดียวเท่านั้น ไม่พบการแสดงบทบาทในการเฝ้าระวังแต่อย่างใด สัดส่วนของการแสดงบทบาทการนำเสนอข่าวสาร จึงเป็น 16 : 0

กลุ่มที่ 2 การวิเคราะห์การแสดงบทบาทตามเกณฑ์ KAP ซึ่งได้แก่ การเปรียบเทียบการแสดงบทบาทในการให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึก และ การให้แนวทางการปฏิบัติ ซึ่งพบการแสดงบทบาททั้ง 3 บทบาท โดยแสดงบทบาทในการสร้างจิตสำนึกมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การให้ความรู้ และ การให้แนวทางปฏิบัติตามลำดับ โดยสัดส่วนของการสร้างจิตสำนึก กับการให้ความรู้ ต่างกันไม่มากนัก แต่จะมีการให้แนวทางปฏิบัติน้อยกว่ามาก สัดส่วนของการแสดงบทบาทในกลุ่มนี้จะเป็น 9:12:3

กลุ่มที่ 3 การวิเคราะห์การแสดงบทบาทเชิงรุก และ เชิงรับ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม
ได้แก่

1 บทบาทในการให้ความร่วมมือ กับบทบาทในการเป็นแกนนำในการปฏิบัติ พบว่ามีการแสดงบทบาทในการให้ความสนับสนุนร่วมมือเพียงบทบาทเดียว จำนวน 7 ครั้ง สัดส่วนในการแสดงบทบาทระหว่าง 2 บทบาท จึงเป็น 7:0

2 บทบาทในการให้สถานภาพ กับ การเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหา พบการแสดงทั้ง 2 บทบาทโดยมีการแสดงบทบาทในการเสนอแนวคิดเพื่อแก้ไขปัญหา มากกว่า ในสัดส่วน 2:4

กลุ่มที่ 4 การวิเคราะห์บทบาทในการเป็นเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น
ย้อนกลับ ไม่พบการแสดงบทบาทนี้แต่อย่างใด

จากข้อมูลทั้งหมด สามารถนำมาสรุปการแสดงบทบาทของสถานีวิทย์ สวท.
ชลบุรี ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้ดังนี้

1. บทบาทที่กระทำมากที่สุด ได้แก่ การนำเสนอข่าวสาร โดยข่าวสารส่วนใหญ่
ที่นำเสนอจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งการนำเสนอข่าวสารในลักษณะของ
การรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมหน่วยงานของรัฐ อาทิ

“ โรงเรียนชลกลยานุกูล กับหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี จัด
อบรมสัมมนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวันที่ 18 – 20 กันยายน การอบรม
ครั้งนี้ น่าสนใจมาก มีหัวข้อที่มีคุณค่า เช่น บทบาทของหน่วยอนุรักษ์ฯ และ คุณค่า
ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ... ” (ออกอากาศ วันที่ 11 กันยายน 2541)

2. การแสดงบทบาทแบบ Journalistic ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากการแสดงบทบาท การนำเสนอข่าวสาร กับบทบาทในการเฝ้าระวังนั้น พบว่า สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี สามารถแสดงบทบาทในการนำเสนอข่าวสารได้เป็นอย่างดี และไม่พบการแสดงบทบาทของการเฝ้าระวัง ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไปถึงปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดต่อการแสดงบทบาทดังกล่าว

3. การแสดงบทบาทแบบ KAP ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากการแสดงบทบาทการให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึก และการให้แนวทางปฏิบัติ พบว่า มีการแสดงทุกบทบาท โดยบทบาทที่แสดงมากที่สุด คือ การสร้างจิตสำนึก ตัวอย่างเช่น

“ บางทีเราหึ่ง(ขยะ) บางอย่าง ถ้าเรามีจิตสำนึก ปริมาณขยะจะลดลง ปัญหาผลกระทบจากขยะ สิ่งแวดล้อม น้ำเน่าเสีย ก็จะไม่เกิดขึ้น เป็นปัญหาที่ต้องร่วมมือกันแก้ไขทั้งรัฐบาล เอกชน และประชาชนทั่วไป ” (มณีรัตน์ ชาญชัยศิลป์ สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี ,วันที่ 7 สิงหาคม 2541)

ส่วนบทบาทรองลงมาได้แก่ การให้ความรู้ และ การให้แนวทางปฏิบัติ

4. การแสดงบทบาทแบบเชิงรุก และ เชิงรับ ซึ่งบทบาทเชิงรุกที่นำมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การเป็นแกนนำในการปฏิบัติ และ การเสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหา ส่วนบทบาทเชิงรับได้แก่ การให้สถานภาพ และ การให้ความสนับสนุนร่วมมือ พบว่า สวท. ชลบุรี แสดงทั้งบทบาทเชิงรุก และ เชิงรับ โดยแสดงบทบาทเชิงรุกผ่านทาง การเสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหา และ แสดงบทบาทเชิงรับด้วยการให้ความร่วมมือ และ ให้สถานภาพ แต่ไม่พบว่า สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี แสดงบทบาทเชิงรุกด้วยการเป็นแกนนำในการปฏิบัติ ซึ่งจะได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในบทต่อไป

5. การแสดงบทบาทแบบการเป็นเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นย้อนกลับ
ในช่วงที่ทำการศึกษาวิจัย ไม่พบการแสดงบทบาทนี้แต่อย่างใด และจากการ
สัมภาษณ์ผู้จัดการพบว่ามีข้อจำกัดอีกหลายประการที่ทำให้สถานีวิทยุ สวท.
ชลบุรี ไม่สามารถแสดงบทบาทนี้ได้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

สถานีวิทยุ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย เมืองพัทยา (อ.ส.ม.ท
พัทยา)

วิธีการเก็บข้อมูล : บันทึกรายการที่ผลิตโดยบริษัท วี ซี สปอต พัทยา ด้วย
แถบบันทึกเสียง

ช่วงวัน – เวลาที่เก็บข้อมูล : 15 กรกฎาคม - 30 สิงหาคม 2541 ทุกวัน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง: ใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ โดยแบ่งออกเป็นช่วงเวลา
ตามผังรายการ ได้แก่ 08.00 – 12.30 , 13.00 – 16.00
, 16.00 –20.30 และ 20.30 - 24.00 น. ซึ่งแต่ละช่วง
เวลาของแต่ละวัน จะมีการเก็บข้อมูลอย่างน้อย 2 ครั้ง
คิดเป็นชั่วโมงรวมสำหรับการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 217
ชั่วโมง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จากเนื้อหารายการที่บันทึกไว้ ผู้วิจัยได้ฟังรายการทั้ง
หมด และถอดความเนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับการ
แสดงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมออกมา เพื่อนำมาบันทึก
ในแบบบันทึกข้อมูล โดยแบ่งหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์
ออกเป็น

1. รูปแบบรายการที่น่าเสนอ ซึ่งจะประกอบด้วย
 - 1.1 การพูดคุยเชิงสารคดี คือ การที่นักจัดรายการ
จัดหาบทความต่าง ๆ มานำเสนอในลักษณะของการ
สนทนากับผู้ฟัง โดยเนื้อหาจะมีประเด็นที่ชัดเจน
 - 1.2 สปอตวิทยุ คือ การนำเสนอเนื้อหาด้วยถ้อยคำ
กระชับ อาจมีผู้พูดมากกว่า 1 คน และ อาจมีเสียง
เพลง หรือเสียงประกอบด้วย มักใช้เวลาไม่มากนัก
ส่วนใหญ่นิยมกันที่ 30 – 60 วินาที

1.3 **ข่าว** คือ การรายงานที่เกิดขึ้นทั้งจากแหล่งปฐมภูมิ และ ทุติยภูมิ รวมทั้งการเผยแพร่ข่าวสารของหน่วยงานรัฐ และ เอกชนตามที่หน่วยงานนั้น ๆ ขอความร่วมมือ

1.4 **พุดคุยโดยนักจัดรายการ** คือ การสนทนากับผู้ฟังในช่วงก่อน หรือ หลังเปิดเพลง

1.5 **ร่วมสนุกในรายการ** คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาร่วมกิจกรรมทางวิทยุโดยจะนำเสียงของผู้ฟังออกอากาศด้วย

1.6 **การสัมภาษณ์ในรายการ** คือ การที่รายการเชิญบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มาพุดคุย

2.วันที่นำเสนอ

3.เวลาที่นำเสนอ

4.ประเด็นที่นำเสนอ

5.บทบาทที่กระทำ

ซึ่งเนื้อหารายการที่ทำการวิเคราะห์ สามารถแสดงผลได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา

ตารางที่ 9 ตารางแสดงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมของ
สถานีวิทยุ อสมท. พัทยา โดยจำแนกตามจำนวนครั้งที่นำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอ	จำนวนครั้งที่นำเสนอรายการด้านสิ่งแวดล้อม	สัดส่วน	คิดเป็นร้อยละ(ของการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมด)
พูดคุยเชิงสารคดี	24	มาก	28.92
สปอตวิทยุ	35	มาก	42.16
ข่าว	11	ปานกลาง	13.26
พูดคุยโดยนักจัดรายการ	11	ปานกลาง	13.26
ร่วมสนุกในรายการ	1	น้อย	1.20
เพลง	1	น้อย	1.20
การสัมภาษณ์ในรายการ	-	-	-
	83		100

สรุป จากเวลาที่เก็บข้อมูลทั้งสิ้น 217 ชั่วโมง พบการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น 83 ครั้ง ซึ่งจะอยู่ในรูป สปอตวิทยุ และการพูดคุยเชิงสารคดีในปริมาณมาก ส่วนการนำเสนอในรูปแบบของข่าวและการพูดคุยโดยนักจัดรายการจะนำเสนอในระดับ

ปานกลาง และการนำเสนอในรูปแบบการร่วมสนุกในรายการ และ เพลง มีเพียงรูปแบบละ 1 ครั้ง และไม่มีการนำเสนอในลักษณะการสัมภาษณ์ในรายการเลย

จากปริมาณการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งหมดของสถานีวิทยุ อสมท. พัทยา 2 ชั่วโมง 5 นาที คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 1 ของเวลาออกอากาศทั้งหมด 217 ชั่วโมง ซึ่งนับว่าค่อนข้างน้อย เหตุผลหนึ่งซึ่งทำให้ อสมท. แสดงบทบาทเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้น้อย เป็นเพราะต้องการนำเสนอเนื้อหาที่มีความหลากหลาย ครอบคลุมความสนใจของกลุ่มเป้าหมายให้กว้างที่สุด ดังเช่นที่ กุลวดี ปฐมชัยอำพร หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการ ให้สัมภาษณ์ว่า

“ เราต้องนำเสนอหลายด้าน ทั้งศิลปวัฒนธรรม , สิ่งแวดล้อม , การท่องเที่ยว , ยาเสพติด ต้องให้บริการในวงกว้าง คนฟังฟังแล้วต้องได้อะไรเยอะที่สุด อะไรหลาย ๆ อย่างมันบีบเรา สิ่งแวดล้อมก็เลยได้แค่นี้

ตารางที่ 10 ตารางแสดงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมของ
 ศึกษานิเวศน์ อสมท.พัทธยา โดยจำแนกตามจำนวนนาทีที่นำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอ	จำนวน นาทีที่นำ เสนอ	สัดส่วน	คิดเป็นร้อยละ(ของการนำเสนอ เนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมด)
พูดคุยเชิงสารคดี	72	มาก	57.6
สปอตวิทยุ	26.50	ปานกลาง	21.2
ข่าว	10.50	ปานกลาง	8.4
พูดคุยโดยนักจัดรายการ	8	น้อย	6.4
ร่วมสนุกในรายการ	5	น้อย	4
เพลง	3	น้อย	2.4
การสัมภาษณ์ในรายการ	-	ไม่มี	-
	125		100

สรุป จากเวลาที่เก็บข้อมูลทั้งสิ้น 217 ชั่วโมง พบการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น 2 ชั่วโมง 5 นาที ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบการนำเสนอที่ค่อนข้างเป็นสาระ มากกว่าบันเทิง กล่าวคือ มีการนำเสนอด้วยรูปแบบการพูดคุยเชิงสารคดีมากที่สุด ส่วนการนำเสนอในรูปแบบสปอตวิทยุ และข่าวจะอยู่ในระดับปานกลาง และการนำเสนอในรูปแบบการพูดคุยโดยนักจัดรายการ ร่วมสนุกในรายการ และ เพลง จะอยู่ในปริมาณน้อย และไม่มีการนำเสนอในลักษณะการสัมภาษณ์ในรายการเลย

เมื่อนำรูปแบบการนำเสนอตามจำนวนครั้ง และนาทีมาเปรียบเทียบกัน สามารถแสดงผลได้ดังนี้

ตารางที่ 11 ตารางเปรียบเทียบสัดส่วนของรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมของสถานีวิทยุ อสมท. พัทยา ตามจำนวนครั้ง และ จำนวนนาที

รูปแบบการนำเสนอ	สัดส่วนตามจำนวนครั้ง	สัดส่วนตามจำนวนนาที
พูดคุยเชิงสารคดี	มาก	มาก
สปอตวิทยุ	มาก	ปานกลาง
ข่าว	ปานกลาง	ปานกลาง
พูดคุยโดยนักจัดรายการ	ปานกลาง	น้อย
ร่วมสนุกในรายการ	น้อย	น้อย
เพลง	น้อย	น้อย
การสัมภาษณ์ในรายการ	ไม่มี	ไม่มี

จากการเปรียบเทียบข้างต้น สามารถสรุปผลได้ดังนี้

รูปแบบที่นำเสนอมากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อม ระหว่างการพิจารณาจากจำนวนครั้ง และ จำนวนนาที พบว่า รูปแบบที่มีการนำเสนอในสัดส่วนที่มากที่สุด ได้แก่ การพูดคุยเชิงสารคดี การที่มีการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยรูปแบบการนำเสนอด้วยการพูดคุยเชิงสารคดี มากที่สุดนั้น เป็นเพราะ เป็นรูปแบบการนำเสนอที่สะดวก นักจัดรายการสามารถเลือกเนื้อหาที่ตนเองสนใจมานำเสนอได้ โดยไม่ต้องมีกระบวนการผลิตที่ยุ่งยาก อีกทั้งยังสามารถนำเสนอเรื่องราวที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน หรือ เรื่องราว

ที่อยู่ในความสนใจของสังคมในขณะนั้น ๆ ได้ นอกจากนี้ ยังสร้างความเป็นกันเองกับผู้ฟังได้อีกทางหนึ่งด้วย ดังที่ อุไร สารวงษ์ นักจัดรายการกล่าวว่า

“ หมดสมัยแล้วที่จะมานั่งอ่าน อ่านมาแล้วมาสรุปให้ฟัง จะเป็นแบบฟังเพลงกันไป แล้วอยากจะพูดให้ฟัง ก็หยิบขึ้นมาพูดเลย คนฟังจะเข้าใจมากกว่า เหมือนคุยกับเพื่อน ”

รูปแบบที่นำเสนอในลำดับรอง

การนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบของ **สปอตวิทยุ** ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำเสนอในปริมาณที่มาก หากพิจารณาจากจำนวนครั้ง เพราะสะดวกในการนำมาใช้ เป็นข้อความสั้น ๆ ผู้ฟังจำได้ง่าย และสามารถนำมาใช้ได้บ่อย เหมาะสำหรับการกระตุ้นแนวคิด หรือ รณรงค์กิจกรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และเนื่องจากต้องการให้ผู้ฟังจดจำได้ สปอตของ อสมท.ส่วนใหญ่ จึงใช้เวลาประมาณ 30 วินาที ดังนั้น เมื่อพิจารณาในแง่เวลาที่นำเสนอจึงอยู่ในระดับปานกลาง โดยสปอตที่นำมาเปิดจะมาจาก 3 แหล่ง คือ ส่งมาจาก อสมท. กรุงเทพ ฯ , อสมท. พัทยา ผลิตเอง ส่งมาจากส่วนราชการอื่น โดยจะมีสปอตจาก อสมท. ส่วนกลางมากที่สุด ส่วนของส่วนราชการอื่น และ อสมท.พัทยา จะค่อนข้างใกล้เคียงกัน เช่น ในเดือนกรกฎาคม มีสปอตจาก อสมท. ส่วนกลาง 12 เรื่อง , ส่วนราชการอื่น อาทิ สวนสัตว์เปิดเขาเขียว , สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จำนวน 10 เรื่อง และ อสมท.พัทยา ผลิตเอง 10 เรื่อง

รูปแบบที่นำเสนอในปริมาณน้อย

การนำเสนอในลักษณะที่มีน้อยที่สุด ได้แก่ **เพลง** และ **การร่วมสนุก**ในรายการ ซึ่งเป็นเพราะเพลงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น มีไม่มากนักอีกทั้งส่วนใหญ่จะเป็นแนวเพลงเพื่อชีวิต (เบญจมาภรณ์ , สัมภาษณ์) ซึ่งไม่ใช่ลักษณะเพลงหลักของรายการที่จะเป็นเพลงแบบฟังสบาย (easy listening) มากกว่า ส่วนการร่วมสนุกในรายการนั้น

มักจะมีควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมนอกรายการ อาทิ ในกลางปี 2541 อสมท. พัทยา ได้ร่วมมือกับภาคเอกชนรายหนึ่ง จัดกิจกรรม " แรลลี่อนุรักษ์เต่าทะเล " ซึ่งในช่วงดังกล่าว จะมีการร่วมสนุกในรายการ ด้วยการให้ผู้ฟังโทรศัพท์มาตอบคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์เต่าทะเล หากตอบถูก จะได้รับบัตรเข้าร่วมการแรลลี่ ซึ่งมีผู้ฟังได้ให้ความสนใจอย่างมาก แต่เนื่องจากช่วงที่ทำการเก็บข้อมูลไม่มีกิจกรรมนอกรายการ การร่วมสนุกในรายการที่มีเนื้อหาสิ่งแวดล้อมจึงน้อยลงไปด้วย

รูปแบบที่ไม่มีการนำเสนอเลย

รูปแบบที่ไม่มีการนำเสนอเลยในช่วงที่ทำการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ในรายการ ซึ่งรายการตามปกติของ อสมท. พัทยา จะมีรายการสัมภาษณ์ 2 ลักษณะคือการสัมภาษณ์นักร้องในสังกัดเทพเพลงค่ายต่าง ๆ ซึ่งจะทำการสัมภาษณ์เป็นช่วง ๆ โดยทางค่ายเพลงจะติดต่อมาเพื่อกำหนดวัน เวลา การสัมภาษณ์ลักษณะนี้จะได้รับ ความนิยมค่อนข้างมาก สืบเนื่องจากโทรศัพท์ที่โทรเข้ามาถามคำถาม หรือ ขอพูดคุยกับ นักร้องนั้น ๆ

การสัมภาษณ์อีกลักษณะหนึ่งคือ การสัมภาษณ์ผู้บริหาร และ เจ้าหน้าที่ของเมือง พัทยา ในรายการ " ที่นี้พัทยา " ในวันเสาร์ และ อาทิตย์ เวลา 12.10 -12.30 น. ส่วน การสัมภาษณ์ในรายการ " ที่นี้พัทยา " เป็นรายการที่เชิญผู้บริหาร / เจ้าหน้าที่ / บุคคล สำคัญในเมืองพัทยามาให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจ หรือ สร้างผลกระทบ กับคนในพัทยา ซึ่งในช่วงที่เก็บข้อมูลไม่มีเนื้อหาการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเลย จากการสัมภาษณ์นักจัดรายการ (อุไร สารวงษ์ ,) พบว่า ผู้ฟังไม่นิยมโทรศัพท์เข้ามาในรายการ เพราะผู้ฟังเห็นว่ารูปแบบเป็นเหมือนการให้เจ้าหน้าที่มาประชาสัมพันธ์ตัวเอง จึงไม่สนใจจะแสดงความคิดเห็น

ตารางที่ 12 ตารางแสดงวันในสัปดาห์ที่มีการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อม

วันนำเสนอ	จำนวนครั้ง
จันทร์	10
อังคาร	7
พุธ	7
พฤหัสบดี	5
ศุกร์	13
เสาร์	20
อาทิตย์	21
รวมทั้งสิ้น	83

สรุป ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาพบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะนำเสนอในช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ ในปริมาณมาก ส่วนในช่วง จันทร์ และ ศุกร์ จะมีการนำเสนอในปริมาณปานกลาง ส่วนในช่วงกลางสัปดาห์ จะมีการนำเสนอเนื้อหาในปริมาณน้อย

วันที่มีการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด จะเป็นช่วงสุดสัปดาห์ โดยจะเสนอในวันอาทิตย์มากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากผังรายการจะพบว่า ในวันอาทิตย์ผังรายการจะกำหนดอย่างชัดเจนให้เป็นเรื่องของการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ ดังนั้นนักจัดรายการจึงสามารถนำเสนอเนื้อหาได้อย่างเต็มที่ โดยจะทำควบคู่กันไปทั้งการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว , การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรเข้ามาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว และ การพูดถึงการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ

จากรายงานวิจัยผู้ฟังรายการวิทยุ FM ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งทำการสำรวจพฤติกรรมการรับฟังวิทยุของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดชลบุรี จำนวน 2,185 ราย (จากจำนวน

ประชากร 941,255 คน) พบว่า ในวันจันทร์ – ศุกร์ กลุ่มตัวอย่างกว่าร้อยละ 50 ฟังวิทยุทุกวัน สำหรับช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ กลุ่มตัวอย่างที่ฟังทั้ง 2 วัน มีประมาณร้อยละ 38 (วรพล พรหมิกบุตร , 2539) ทั้งนี้เป็นเพราะ กลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุเอฟ เอ็ม ส่วนใหญ่ของจังหวัดชลบุรี จะได้แก่กลุ่มวัยรุ่น และหนุ่มสาวที่ทำงานในภาคธุรกิจเอกชน จึงมักฟังวิทยุในช่วงเลิกจากการเรียน หรือ ฟังในระหว่างทำงานมากกว่า ดังนั้น หากสถานีวิทยุ ต้องการให้การนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อผู้ฟังมากที่สุด ก็ควรจะเพิ่มการนำเสนอเนื้อหาในวันจันทร์ – ศุกร์ให้มากกว่าที่เป็นอยู่

ตารางที่ 13 ตารางแสดงช่วงเวลาที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

เวลาที่นำเสนอ	จำนวนครั้ง
08.00-12.00	23
13.00-16.00	15
16.01-20.00	41
20.30-24.00	4
รวมทั้งสิ้น	83

สรุป เวลาที่มักจะมีการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในปริมาณมาก จะเป็นช่วงเวลาเย็นจนถึงช่วงหัวค่ำ (16.00 – 20.00 น.) ส่วนช่วงเวลา 08.00 -16.00 จะมีการนำเสนอในปริมาณปานกลาง และเวลาที่แทบจะไม่มีนำเสนอเนื้อหาเรื่องนี้เลย คือ ช่วงสุดท้ายของรายการ (20.30 –24.00)

เวลาที่มีการนำเสนอมากที่สุด จะอยู่ในช่วง 16.00 -20.00 น. ทั้งนี้เป็นเพราะฝ่ายผลิตรายการเห็นว่า เรื่องสิ่งแวดล้อม / ทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องเบา ๆ จึงจัดให้อยู่ในช่วงที่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนในวัยทำงานที่ผ่านภารกิจมาทั้งวัน กำลังเตรียมตัวจะเลิกงาน ส่วนนักเรียน นักศึกษาก็กลับจากโรงเรียน โดยนำเสนอเนื้อหาสลับกับการเปิดเพลงแบบฟังสบาย ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาสิ่งแวดล้อมในช่วงเวลาดังกล่าว น่าจะเกิดประสิทธิผลสูงต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ๆ เพราะเป็นช่วงที่ผู้ฟังเกือบร้อยละ 50 รับฟังรายการอยู่ (วรพล พรหมิกบุตร , อ้างแล้ว)

ตารางที่ 14 แสดงประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่สถานีวิจัย อ.ส.ม.ท. พัทธยา
นำเสนอ

ประเด็น	ท้องถิ่น	ทั่วไป	รวม
ป่าไม้	8 *	23	31
อนุรักษ์ทั่วไป	2	12	14
ขยะ	2	8	10
มลพิษทางอากาศ	-	8	8
น้ำบริโภค	1	4	5
ปะการัง	2	3	5
น้ำเสีย	1	3	4
ภัยธรรมชาติ	-	3	3
ชายฝั่งทะเล	2	-	2
สัตว์ป่า	-	1	1
ป่าชายเลน	-	1	1
สัตว์น้ำ	1	-	1
รวม	19	66	85

ข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า อสมท.พัททยา นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับป่าไม้มากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องของการอนุรักษ์ทั่วไป และ ขยะ และหากพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างประเด็นท้องถิ่น กับ ประเด็นเรื่องทั่วไป จะพบว่า อสมท. พัทธยา เสนอเรื่องราวของท้องถิ่นน้อยกว่า

จากตารางข้างต้น สามารถนำมาสรุปสัดส่วนของการนำเสนอประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ได้ดังนี้

ตารางที่ 15 ตารางสรุปสัดส่วนการนำเสนอประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่มีเนื้อหาทั่วไป และเนื้อหาระดับท้องถิ่น

ความเกี่ยวข้องของเนื้อหา ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม	ท้องถิ่น	ทั่วไป	ภาพรวม
ป่าไม้	มาก	มาก	มาก
อนุรักษ์ทั่วไป	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
ขยะ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
มลพิษทางอากาศ	ไม่มี	ปานกลาง	ปานกลาง
น้ำบริเวณ	น้อย	น้อย	น้อย
ปะการัง	ปานกลาง	น้อย	น้อย
น้ำเสีย	น้อย	น้อย	น้อย
ภัยธรรมชาติ	ไม่มี	น้อย	น้อย
ชายฝั่งทะเล	ปานกลาง	ไม่มี	น้อย
สัตว์ป่า	ไม่มี	น้อย	น้อย
ป่าชายเลน	ไม่มี	น้อย	น้อย
สัตว์น้ำ	น้อย	ไม่มี	น้อย

หากแยกพิจารณาความเกี่ยวข้องของเนื้อหาในแต่ละมิติ คือ ในภาพรวม , ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทั่วไป และ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของท้องถิ่น จะสามารถสรุปได้ดังนี้

มิตินิของภาพรวม : ประเด็นที่มีการนำเสนอในปริมาณมาก ได้แก่ ประเด็นเรื่องป่าไม้ / ต้นไม้ ส่วนประเด็นที่นำเสนอในปริมาณปานกลาง ได้แก่ การอนุรักษ์ทั่วไป , ชยะ ส่วนประเด็นอื่น ๆ ที่เหลือมีการนำเสนอในปริมาณที่น้อย

2. มิตินิของเรื่องทั่วไป : ประเด็นที่มีการนำเสนอในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปนั้น จะสอดคล้องกับมิตินิของภาพรวม กล่าวคือ นำเสนอประเด็นเรื่อง ป่าไม้ / ต้นไม้ ในปริมาณมาก อาทิ โครงการปาร์กน้ำ เรื่องการอนุรักษ์ทั่วไป ชยะ และ มลพิษทางอากาศในปริมาณปานกลาง และจะมี 2 ประเด็นที่ไม่ได้นำเสนอ คือ เรื่องของชายฝั่งทะเล และ สัตว์น้ำ

3. มิตินิของเรื่องท้องถิ่น ประเด็นที่มีการนำเสนอมากในเรื่องที่เกี่ยวกับท้องถิ่น คือ เป็นเรื่องของป่าไม้ / ต้นไม้ ส่วนประเด็นที่มีการนำเสนอในปริมาณปานกลาง ได้แก่ การอนุรักษ์ทั่วไป ซึ่งจะนำเสนอแบบไม่เจาะจงปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แต่จะพูดถึงสภาพแวดล้อมโดยรวม ตัวอย่างเช่น สปอตวิทยุเรื่อง

“ พัทยาเมืองสะอาด “ (ออกอากาศวันที่ 19 สิงหาคม 2541)

คนที่ 1 “ ทำให้พัทยาสะอาด สดใส คุณว่าสิ่งไหนสำคัญที่สุด “

คนที่ 2 “ ง่าย ๆ เลย อย่างวางของชายเกาะกะง เมืองก็เป็นระเบียบแล้ว “

คนที่ 1 “ ไม่ใช่ ฉันว่าไม่จอดรถผิดกฎดีกว่านะ ไม่เกาะกะ และไม่เป็นอันตรายด้วย “

คนที่ 2 “ แต่ฉันว่า แพ้ความสะอาด มันต้องเริ่มที่ความสะอาดก่อน “

เสียงบรรยาย “ คำขายตามกำหนด ขับรถตามกติกา รักษาความสะอาด เชิญร่วมโครงการ พัทยาเมืองสะอาด สร้างความประทับใจต่อผู้มาเยือน “

นอกจากนี้ยังมีการเสนอประเด็นเรื่องชยะ ปะการัง และ ชายฝั่งทะเล ส่วนประเด็นที่ไม่มีการนำเสนอเลย ได้แก่ มลพิษทางอากาศ , ภัยธรรมชาติ , สัตว์ป่า และ ป่าชายเลน ซึ่งเบญจมาภรณ์ ปราบพาล นักจัดรายการได้ให้เหตุผลว่า

“ ข้อมูลบางประเภท เช่น มลพิษ จะเป็นข้อมูลปกปิด เช่น โรงงานที่สร้างมลพิษทางอากาศ จะไม่ค่อยมีการเปิดเผย ต้องรอให้มีการเสนอทางหนังสือพิมพ์ เราถึงจะเอามาบอกได้ ”

4. เปรียบเทียบมิติของเรื่องทั่วไป กับมิติของเรื่องท้องถิ่น

ในช่วงที่ทำการวิจัย สถานีวิทยุ อสมท. พัทยา นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับท้องถิ่นในปริมาณที่น้อยกว่าเรื่องราวทั่วไป และจากการเปรียบเทียบสามารถแสดงความสอดคล้อง และ แตกต่างของเรื่องทั่วไป กับ เรื่องของท้องถิ่น ได้ดังนี้

ความสอดคล้องระหว่างเรื่องทั่วไป กับเรื่องของท้องถิ่น จากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า สถานีวิทยุ อสมท. พัทยา นิยมเสนอประเด็นเกี่ยวกับป่าไม้ / ต้นไม้ ในปริมาณมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทั่วไป หรือ เรื่องของท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีการเสนอประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทั่วไป และขยะ ในปริมาณปานกลางเช่นเดียวกัน

ความแตกต่างระหว่างเรื่องทั่วไป กับเรื่องของท้องถิ่น ในขณะที่มิติของเรื่องทั่วไป ค่อนข้างกระจุกตัวอยู่ในประเด็นเรื่องป่าไม้ , การอนุรักษ์ทั่วไป ขยะ และมลพิษทางอากาศ และนำเสนอประเด็นอื่นๆ ในปริมาณน้อย มิติของเรื่องท้องถิ่นจะกระจายไปในประเด็นต่างๆ มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเล เช่น ปะการัง และ ชายฝั่งทะเล

หากพิจารณาภาพรวมทั้งหมด จะพบว่า ประเด็นที่นำเสนอมากที่สุด ได้แก่ ป่าไม้ / ต้นไม้ และมีเนื้อหารายการมีประเด็นที่เป็นของท้องถิ่นเพียง 19 ครั้ง หรือ คิดเป็นร้อยละ 22 ของเนื้อหาที่นำเสนอทั้งหมด ซึ่งอาจเนื่องมาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูล เพราะนักจัดรายการมักใช้สื่อสิ่งพิมพ์ , อินเทอร์เน็ต เป็นแหล่งข้อมูล ซึ่งเป็นสื่อส่วนกลาง ดังนั้น เนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาในท้องถิ่น เช่น ขยะ หรือ น้ำเสีย ของจังหวัดชลบุรีโดยตรง จะมีไม่มาก เพราะไม่ใช่ปัญหาที่ส่งผล

กระทบถึงท้องถิ่นอื่น แต่ปัญหาป่าไม้ / ต้นไม้ เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบไปได้กว้าง จึงมีการนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ มาก การที่นักจัดรายการนิยมใช้สื่อประเภทนี้ เพราะสะดวกในการใช้ มีเนื้อหาหลากหลาย นำเสนอในหลายแง่มุม และ บางสื่อเช่น สื่ออินเทอร์เน็ต จะมีสัดส่วนเฉพาะของแต่ละเรื่อง สามารถเลือกดูได้สะดวก ส่วนสื่ออื่น ๆ ภายในท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ของท้องถิ่นนั้น นักจัดรายการเห็นว่า ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอภาพเพียงด้านเดียว ขาดมุมมองในการวิเคราะห์ จึงไม่สะดวกใจที่จะนำข้อมูลมาใช้ นอกจากนี้ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่วางจำหน่ายเป็นรายปักษ์ (ตามผลการออกสลากกินแบ่ง) มักไม่ค่อยมีเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เนื้อหาส่วนใหญ่ที่นอกเหนือจากการออกสลากกินแบ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเจ้าของ หรือ ผู้สนับสนุน

2. **ทัศนคติต่อปัญหา** เนื่องจากนักจัดรายการจะทำหน้าที่ในการคัดเลือกข่าวสารมานำเสนอในช่วงที่ตนเองรับผิดชอบ จึงทำหน้าที่เป็นผู้คัดเลือกข่าวสาร (gatekeeper) จากการสัมภาษณ์นักจัดรายการจำนวน 3 คน (จาก 5 คน) พบว่า ความคิดเห็นของนักจัดรายการจะส่งผลโดยตรงต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่นำเสนอ หากนักจัดรายการสนใจทางด้านไหน ก็มักจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ บ่อยครั้ง เช่น อุไร สาระวงษ์ นักจัดรายการ กล่าวว่

“ อากาศบ้านเราร้อน เราก็เลยมักจะโยงมาที่ต้นเหตุ คือ ต้นไม้น้อย ป่าน้อย พยายามชักชวนให้เค้าปลูกต้นไม้ เพราะเห็นประโยชน์ ตัวเองก็เป็นคนชอบปลูกต้นไม้”

จากทั้งหมดที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า สถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท.พัทยา มีความพยายามที่จะกระทำหน้าที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯ ด้วยการสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในช่วงต่าง ๆ ของรายการ แต่ก็ยังกระทำได้อย่างผิวเผิน สถานี ฯ ยังไม่ได้เน้นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น สังเกตจากการกระบวนการผลิตประเด็นสิ่งแวดล้อมแบบเชิงรับ คือ การนำเสนอไปตามข้อมูลที่ได้สะดวก แทนที่จะอิงกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ทำให้มีเรื่องราวของ

ส่วนกลาง และเรื่องทั่วไปมากกว่าเรื่องของท้องถิ่นอยู่หลายเท่า ทั้ง ๆ ที่มีศักยภาพหลายประการ ทั้งจำนวนบุคลากร รายได้ อุปกรณ์การสื่อสาร หากปัจจัยประการสำคัญของการไม่สามารถนำเสนอประเด็นสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เป็นเพราะการขาดข้อมูล ก็น่าจะมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในการจัดสรรข้อมูลให้กับสถานี ฯ และวางกลยุทธ์ในการใช้สื่อร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหา และ ก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง จึงจะถือได้ว่า สื่อวิทยุท้องถิ่นได้ทำหน้าที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มความสามารถ.

จากเนื้อหารายการวิทยุที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่นำเสนอในช่วงที่เก็บข้อมูลทั้งสิ้น 83 ครั้ง ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์การแสดงบทบาท โดยนับการปรากฏ หากเนื้อหาใดแสดงมากกว่า 1 บทบาท ผู้วิจัยจะนับทั้งหมด ซึ่งสามารถแสดงผลได้ตามตารางที่ 16 นี้

ตารางที่ 16 ตารางแสดงการวิเคราะห์บทบาทปัจจุบันจากเนื้อหารายการวิทยุ
ของสถานีวิทยุ อสมท. พัทยา

บทบาทที่นำมาเป็นเกณฑ์	จำนวนครั้ง	คิดเป็นร้อยละ (จากเนื้อหาที่พบทั้งหมด 83 ครั้ง)	คิดเป็นร้อยละ (จากจำนวนบทบาทที่พบ 116 ครั้ง)
นำเสนอข่าวสาร	41(1)	49	35.34
การเฝ้าระวัง	-		
รวม	41	49	35.34
สัดส่วน 100 : 0			
การให้ความรู้	7	8.5	6.03
การสร้างจิตสำนึก	25 (2)	30	21.5
การให้แนวทางปฏิบัติ	19(3)	22.9	16.4
รวม	51	61.40	44
สัดส่วน KAP = 13.8 : 49 : 37			
การให้ความร่วมมือ	15	18	13
การเป็นแกนนำในการปฏิบัติ	-		
รวม	15	18	13
สัดส่วน 100 :0			
การให้สถานภาพ	-		
การเสนอแนวคิด	7	8.5	6.03
รวม	7	8.5	6.03
สัดส่วน 0 : 100			
ช่องทางการสื่อสารย้อนกลับแบบสองทาง	2	2.4	1.7
รวมทั้งสิ้น	116		100

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ ลำดับที่นำเสนอเรียงลำดับตามจำนวนครั้ง ลำดับที่ 1
หมายถึงนำเสนอบ่อยที่สุด

จากตารางข้างต้น สามารถสรุปการแสดงบทบาทของสถานีวิทยุ อสมท. ได้เป็น 2 มิติดังนี้

1. บทบาทในภาพรวม

เมื่อวิเคราะห์บทบาททั้งหมดในภาพรวม พบว่า บทบาทที่กำลังกระทำอยู่มากที่สุด คือ บทบาทในการนำเสนอข่าวสาร รองลงมาได้แก่ บทบาทในการสร้างจิตสำนึก และการให้แนวทางปฏิบัติ ตามลำดับ ซึ่งบทบาทที่วิทยุท้องถิ่นกำลังกระทำอยู่นั้น เป็นเพียงบทบาทขั้นพื้นฐานเท่านั้น ส่วนบทบาทที่สถานีวิทยุ ฯ กระทำน้อยที่สุด ได้แก่ บทบาทในการเป็นเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นย้อนกลับ และมีหลายบทบาทที่สื่อไม่สามารถกระทำได้ ซึ่งได้แก่ บทบาทในการเฝ้าระวัง และการเป็นแกนนำในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นบทบาทขั้นสูง

2. บทบาทตามรายการกลุ่ม เมื่อพิจารณาการแสดงบทบาทเป็นรายการกลุ่ม จะได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การวิเคราะห์การแสดงบทบาทแบบ Journalistic ซึ่งประกอบด้วย บทบาทในการนำเสนอข่าวสาร กับบทบาทในการเฝ้าระวัง : ใน 2 บทบาทนี้ พบการแสดงบทบาทในการนำเสนอข่าวสารเพียงบทบาทเดียวเท่านั้น และไม่พบการแสดงบทบาทในการเฝ้าระวัง สัดส่วนการแสดงบทบาทในกลุ่มนี้ จึงเป็นร้อยละ 100 : 0

กลุ่มที่ 2 การวิเคราะห์การแสดงบทบาทตามเกณฑ์ KAP ประกอบด้วยบทบาทในการให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึก และการให้แนวทางการปฏิบัติ พบการแสดงบทบาททั้ง 3 บทบาท โดยแสดงบทบาทในการสร้างจิตสำนึกมากที่สุด รองลงมาได้แก่ บทบาทในการให้แนวทางปฏิบัติ และ บทบาทในการให้ความรู้ตามลำดับ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 13.8 : 49 : 37

กลุ่มที่ 3 การวิเคราะห์การแสดงบทบาทแบบเชิงรุกเชิงรับ

3.1 บทบาทในการให้ความร่วมมือ กับ บทบาทในการเป็นแกนนำในการปฏิบัติ พบว่ามีการแสดงบทบาทในการให้ความสนับสนุนร่วมมือเพียงบทบาทเดียว จำนวน 15 ครั้ง สัดส่วนในการแสดงบทบาทจึงเป็นร้อยละ 100 : 0

3.2 บทบาทในการให้สถานภาพ กับ บทบาทในการเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหา พบเพียงบทบาทในการเสนอแนวคิดในการแก้ไขปัญหา รวม 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6 ของการแสดงบทบาททั้งหมด และมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 0 : 100

กลุ่มที่ 4 บทบาทในการเป็นช่องทางการสื่อสารย้อนกลับแบบสองทาง พบการแสดงบทบาทนี้เพียง 2 ครั้ง ซึ่งเป็นบทบาทที่กระทำน้อยที่สุด

จากข้อมูลทั้งหมด สามารถนำมาสรุปการแสดงบทบาทของสถานีวิทยุ อสมท. พัทยา ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้ดังนี้

1. บทบาทที่กระทำมากที่สุด ได้แก่ การนำเสนอข่าวสาร ซึ่งข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีการนำเสนอ นั้น มีทั้งการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ มาบอกเล่าให้ผู้ฟังทราบ อาทิ ข่าวคลื่นยักษ์สึนามิ ถล่มป่าบัวนิวกินี , ข่าวการปิดทางเข้าน้ำตกทีลอซู ที่จังหวัดตาก ซึ่งเป็นข่าวสารจากสื่อส่วนกลางทั้งสิ้น

การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องราวของท้องถิ่น มักจะนำเสนอในลักษณะการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ขอความร่วมมือมายังสถานี อาทิ การเชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการปลูกป่าเมืองร้อนของกองบัญชาการต่อสู้อากาศยาน และรักษาฝั่ง สัตหีบ ดังนั้น บทบาทในการนำเสนอข่าวสารลักษณะนี้ จะกระทำควบคู่ไปกับการแสดงบทบาทในการให้ความร่วมมือ

2. การแสดงบทบาทแบบ Journalistic ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โดยใช้บทบาทการนำเสนอข่าวสาร กับบทบาทในการเฝ้าระวังเป็นเกณฑ์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ พบแต่บทบาทในการนำเสนอข่าวสารจะมีทั้งข่าวจากสื่อส่วนกลาง เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และ

อินเตอร์เน็ต และ ข่าวท้องถิ่นในรูปของข่าวประชาสัมพันธ์ การวิจัยครั้งนี้ ไม่พบการ
แสดงบทบาทของการเผ่าระวัง ซึ่งจะได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดในบทต่อไป

3. การแสดงบทบาทแบบ K A P ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โดยใช้บทบาทการให้ความรู้
การสร้างจิตสำนึก และการให้แนวทางปฏิบัติเป็นเกณฑ์ พบว่า สถาบันวิทยุ อ.ส.ม.ท ได้
กระทำทุกบทบาท ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึก และการให้แนวทาง
ในการปฏิบัติ โดยจะแสดงบทบาทในการสร้างจิตสำนึกมากที่สุด ซึ่งมักพูดแทรกใน
รายการ เช่น

“ เราทุกคนต้องช่วยกันมีสำนึก ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม เราจะได้มีแหล่งท่องเที่ยว
เที่ยวดี ๆ ให้มีโอกาสสัมผัสกันอีกนาน แต่ถ้าเราไปอย่างไร้จิตสำนึก คนจาก สิบ เป็น
ร้อย เป็นพัน เป็นหมื่น เป็นแสน แล้วจะเหลืออะไรให้กับคนรุ่นหลังได้ชื่นชม “ (เบญจ
มาภรณ์ ปราบพาล , สถาบันวิทยุ อ.ส.ม.ท. พัทยา , 23 สิงหาคม 2541)

ส่วนบทบาทในการให้แนวทางการปฏิบัติ มักจะนำเสนอด้วยการพูดคุยเชิงสารคดี และ
สปอตวิทยุ อาทิ

“ สิ่งจะช่วยให้ได้ (ในการฟื้นฟูปะการัง) ก็คือ อย่างชื่อของที่ระลึกที่ทำมาจากปะการัง
หรือสัตว์ทะเลอื่น ๆ , ต้องร่วมมือร่วมใจกันไม่ทิ้งขยะลงในทะเล โดยเฉพาะแนว
ปะการัง” (อุไร สาระวงษ์ , สถาบันวิทยุ อ.ส.ม.ท. พัทยา , 22 สิงหาคม 2541)

“ หยุดการทำลายแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอันทรงคุณค่ามหาศาลของไทย
ด้วยการไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิภูลไม่เลือกที่ ทำลายยาก เช่น โฟม พลาสติก .. “ (สปอตวิทยุ
ออกอากาศทางสถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท. พัทยา , 21 กรกฎาคม 2541)

การให้ความรู้ จะนำเสนอด้วยการพูดคุยเชิงสารคดีเป็นส่วนใหญ่ เช่น

“ ปะการังมีประโยชน์มากมาย ก่อให้เกิดความสมดุลย์ทางทะเล การเหยียบย่ำ
เก็บ หัก ทิ้งทอดสมอในแนวปะการัง ล้วนแล้วแต่เป็นความผิดตามกฎหมาย บุคคลใดที่

มีปะการังไว้ในครอบครอง ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี / ปรับ 40,000 บาท “(อุไร สาระวงษ์ , สถานีวิทยุ อสมท.พัทยา , 22 สิงหาคม 2541)

4. การแสดงบทบาทแบบเชิงรุก / เชิงรับ บทบาทเชิงรุกที่นำมาวิเคราะห์ได้แก่ การเป็นแกนนำในการปฏิบัติ และการเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหา ส่วนบทบาทเชิงรับ ได้แก่ การให้สถานภาพ และการให้ความร่วมมือ ซึ่งจากการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า อสมท. ได้แสดงทั้งบทบาทเชิงรุก และ เชิงรับ โดยแสดงบทบาทเชิงรุกผ่านทาง การเสนอแนวคิดในการแก้ไขปัญหา แต่ยังไม่แสดงบทบาทการให้สถานภาพ และไม่แสดงบทบาทในการเป็นแกนนำ ส่วนบทบาทเชิงรับจะกระทำด้วยการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ในการเผยแพร่ข่าวสาร / กิจกรรม

5. การแสดงบทบาทแบบการเป็นเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นย้อนกลับ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญบทบาทหนึ่งที่สถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท ได้กระทำ ถึงแม้จะกระทำได้ไม่มากนัก โดยทำหน้าที่เป็นช่องทางการสื่อสารย้อนกลับแบบสองทาง จากการสัมภาษณ์นักจัดรายการ อ.ส.ม.ท เคยเป็นสื่อกลางให้ประชาชนเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงทัศนียภาพของเมืองพัทยา โดยให้ฝากข้อความไว้ในเครื่องตอบรับอัตโนมัติ และจะคัดเลือกมาออกอากาศ หลังจากนั้น จะรวบรวมนำส่งให้เมืองพัทยา นำไปปรับปรุง

ในช่วงที่เก็บข้อมูลนั้น สถานีได้เปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรเข้ามาฝากข้อความเกี่ยวกับการท่องเที่ยว , การอนุรักษ์ เช่น “ อยากจะช่วยพูดถึงเรื่องของการอนุรักษ์ที่คุณไปเจอมาแล้ว อยากจะฝากบอกกับคนอื่น ๆ ว่าช่วยกันเถอะ ในการที่อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ก็ลองช่วยแนะนำกันเข้ามา ” แต่ปรากฏว่ามีผู้ให้ความสนใจโทรศัพท์มาฝากข้อความไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่นิยมโทรศัพท์เข้ามาขอเพลง หรือ ต้องการคุยกับนักจัดรายการมากกว่า หรือ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในรายการ

" ที่นี้พัทธา " ก็ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เพราะผู้ฟังเห็นว่าเป็นรายการที่ให้หน่วยงานของรัฐมาประชาสัมพันธ์ผลงานของตัวเองมากกว่า (สัมภาษณ์ อุไร สาระวงษ์ , 16 ตุลาคม 2541)

จากบทบาททั้งหมดที่สถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท. พัทธากำลังกระทำอยู่ยังเป็นเพียงบทบาทของผู้ " ใฝ่มองและร้องเตือน " เท่านั้น และที่สำคัญ การร้องเตือนที่กำลังกระทำยังไม่ใช่การเตือนที่ตรงประเด็น ในขณะที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น กำลังทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ พัทธากำลังจะ " ตาย " เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล แต่นักท่องเที่ยวลงเล่นน้ำไม่ได้ เพราะน้ำเน่าเสียจากสถานประกอบการต่าง ๆ ปล่อยลงสู่ทะเล ปัญหาขยะล้นเมือง ป่าชายเลนถูกทำลาย ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา แต่สถานีวิทยุ ฯ ยังไม่ใส่ใจที่จะนำปัญหาเหล่านี้มาสู่ความสนใจของประชาชน วิทยุวันนี้ยังคงพูดถึงเรื่อง ดิน ฟ้า อากาศ ซึ่งน่าเสียดายศักยภาพที่มีอยู่ที่น่าจะนำมาใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น หากวิทยุยังไม่พร้อมที่จะแสดงบทบาทเชิงรุก เช่น การเป็นแกนนำในการปฏิบัติ (ซึ่งจะได้ศึกษาถึงปัจจัยอุปสรรคต่อไป) อย่างน้อย ก็น่าจะแสดงบทบาทในการเป็นผู้ตามที่ " จริงใจ " มากกว่านี้ อาทิ นำเสนอข่าวสาร หรือ ให้แนวทางปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของท้องถิ่นให้มากกว่าที่เป็นอยู่ สำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ น่าจะหันมาพิจารณาถึงศักยภาพของสถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท. พัทธา ในการเป็นสถานียอดนิยมของจังหวัดชลบุรี และมีทัศนคติที่ดีต่อการทำหน้าที่เพื่อการอนุรักษ์ ฯ ให้มีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษมากขึ้น เพื่อให้เกิดขึ้นอันเป็นรูปธรรมต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นต่อไป

ภาพรวมของการศึกษาบทบาทที่เป็นจริงของวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี
ต่อการอนุรักษ์ฯจากการวิเคราะห์เนื้อหารายการวิทยุที่ออกอากาศ

จากการวิเคราะห์การแสดงผลบทบาทหน้าที่ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสถานีวิทยุเอฟ เอ็ม ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 2 สถานี ได้แก่ สถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท พัทยา และ สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เห็นบทบาทที่เป็นจริงของวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ดังนี้

1. รูปแบบการนำเสนอ (พิจารณาจากจำนวนเวลารวม)

ตารางที่ 17 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมของสถานีวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

สถานีวิทยุท้องถิ่น	อสมท.พัทยา	สวท. ชลบุรี
รูปแบบการนำเสนอ		
พูดคุยเชิงสารคดี	มาก	มาก
สปอตวิทยุ	ปานกลาง	น้อย
ข่าว	ปานกลาง	ปานกลาง
พูดคุยโดยนักจัดรายการ	น้อย	น้อย
ร่วมสนุกในรายการ	น้อย	ไม่มี
เพลง	น้อย	ไม่มี
สัมภาษณ์ในรายการ	ไม่มี	มาก

ความคล้ายคลึงของรูปแบบการนำเสนอ

1. จากการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการนำเสนอที่นักจัดรายการถนัดมากที่สุดในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การพูดคุยเชิงสารคดี เพราะมีการนำเสนอในปริมาณที่มาก โดยเป็นการหาบทความมานำเสนอในลักษณะของการพูดคุยกับผู้ฟัง ซึ่งเป็นรูปแบบที่นำเสนอที่ค่อนข้างสะดวก ใช้เวลาในการหาข้อมูลเท่านั้น ไม่ต้องมีการจัดเตรียมในแง่เทคนิค และสามารถนำเสนอได้บ่อย / มากเท่าที่ต้องการ
2. รูปแบบการนำเสนอที่ทั้ง 2 สถานี นำเสนอในปริมาณปานกลาง ได้แก่ การนำเสนอในรูปแบบข่าว ซึ่งมีทั้งข่าวจากส่วนกลาง และ ข่าวท้องถิ่น โดยข่าวส่วนใหญ่ที่นำเสนอจะเป็นลักษณะข่าวประชาสัมพันธ์
3. รูปแบบการนำเสนอที่ทั้ง 2 สถานี นำเสนอในปริมาณน้อย ได้แก่ การพูดคุยโดยนักจัดรายการ ซึ่งส่วนใหญ่ นักจัดรายการจะพูดคุยกับผู้ฟังในช่วงคั่นของแต่ละเพลง โดยจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเพลงที่เปิดไปแล้ว หรือ เพลงที่กำลังจะเปิด ซึ่งการโยงเรื่องเพลงเข้ากับเรื่องสิ่งแวดล้อม ไม่สามารถกระทำได้อ่อนนัก เนื่องจากทั้ง 2 สถานี ไม่มีการเปิดเพลงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ความแตกต่าง

1. ความแตกต่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่ การนำเสนอในรูปแบบสปอตวิทยุ ซึ่งสถานี อ.ส.ม.ท. เสนอในปริมาณปานกลาง แต่สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี นำเสนอในปริมาณน้อย ทั้งนี้เพราะอ.ส.ม.ท. มีฝ่ายสร้างสรรค์รายการที่สามารถผลิตสปอตวิทยุได้ และสปอตส่วนใหญ่ที่เป็นเรื่องของท้องถิ่นนั้น ทาง อ.ส.ม.ท. พัทยา จะผลิตขึ้นเอง ในขณะที่สปอตวิทยุของ สวท. จะเป็นสปอตของหน่วยงานราชการ อื่น ๆ ส่งเข้ามา ซึ่งช่วงที่ทำการเก็บข้อมูลไม่มีสปอตเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเลย อันที่จริงหากสถานี ฯ จะผลิตสปอตเองก็สามารถทำได้ เพราะผู้ปฏิบัติงานสามารถตัดสินใจที่จะผลิตสปอตได้เลย หากเห็นว่าสมควร แต่ที่ไม่ค่อยได้ผลิตเอง เพราะเห็นว่ามิสปอตจากหน่วยงาน

ราชการอื่น ๆ ที่ส่งให้ช่วยออกอากาศเต็มเวลาอยู่แล้ว อีกทั้งบุคลากรที่มีอยู่เพียงคนเดียว (ผู้สื่อข่าว) ก็มีงานเฉพาะหน้าที่ต้องปฏิบัติมาก จึงมิได้คิดถึงการผลิตสื่อบทเพื่อรณรงค์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง (มณีรัตน์ , สัมภาษณ์)

2. ความแตกต่างอีกประการหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัด คือ รูปแบบการนำเสนอในลักษณะการสัมภาษณ์ในรายการ ซึ่ง สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี เสนอในปริมาณที่มาก ในขณะที่ อสมท. พัทยา ไม่มีการนำเสนอเลย ซึ่งการสัมภาษณ์ในรายการของสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี เป็นการเชิญหัวหน้าส่วนราชการที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกัน และ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดชลบุรี มาให้ความรู้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นใดประเด็นหนึ่ง อาทิ การเชิญผู้อำนวยการศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต 3 มาสัมภาษณ์เกี่ยวกับการลดขยะ ซึ่งเนื่องจากเป็นหน่วยราชการด้วยกัน มีโอกาสที่จะได้ติดต่อทำความรู้จักกันในระหว่างการทำงาน (ทุกเดือนจะมีการประชุมหัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด) การติดต่อขอความร่วมมือจึงค่อนข้างกระทำได้ง่าย

สำหรับรายการสัมภาษณ์ของสถานีวิทยุ อสมท. พัทยา ซึ่งมีอยู่ 2 รายการคือ การสัมภาษณ์ศิลปิน จะมีการจัดเป็นช่วง ๆ แล้วแต่ความสะดวกของนักร้อง ซึ่งการสัมภาษณ์ลักษณะนี้เป็นส่วนหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ผลงานของนักร้องนั้น ๆ การสัมภาษณ์นี้ไม่สามารถสอดแทรกประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมได้ เพราะตัวศิลปินเองต้องการพูดถึงแต่ผลงานของตัวเอง (เบญจมาภรณ์ ปราบพาล , สัมภาษณ์) ส่วนรายการสัมภาษณ์อีกรายการหนึ่ง คือ “ ที่นี่พัทยา ” ซึ่งเป็นการเชิญผู้บริหาร / บุคคลสำคัญของเมืองพัทยา มาสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องที่น่าจะส่งผลกระทบต่อกำลังเป็นที่สนใจของคนในสังคม ซึ่งในช่วงที่เก็บข้อมูล ไม่มีการสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์เนื้อหารายการวิทยุที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุท้องถิ่นทั้ง 2 สถานี ผู้วิจัยพบว่า มีบางรูปแบบที่วิทยุท้องถิ่นใช้นำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมค่อนข้างมาก ได้แก่

การพูดคุยเชิงสารคดี เป็นรูปแบบการนำเสนอด้วยการให้คำอธิบาย โดยถือว่าตัวนักจัดรายการเป็นผู้รู้ (Expository Rhetoric) นั้น เหมาะสมอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะ

1. มีความยืดหยุ่น นักจัดรายการสามารถปรับลีลาการพูดให้เหมาะสมกับทั้งประเภทเนื้อหา และ ลักษณะของกลุ่มเป้าหมายได้ อาทิ ถ้าเป็นกลุ่มวัยรุ่น อาจใช้ลีลาสนุกสนานเร้าใจ ถ้าเป็นวัยผู้ใหญ่ อาจเพิ่มความน่าเชื่อถือเป็นการเข้าไปด้วย หากเนื้อหาซับซ้อน ก็สามารถตัดทอน ปรับแต่งให้เหมาะสมได้
2. สาระปนบันเทิง การนำเสนอด้วยการพูดคุยเชิงสารคดีนี้ สามารถนำเสนอทั้งสาระและบันเทิงได้ในเวลาเดียวกัน เพราะสื่อวิทยุยังคงมีภาพลักษณ์เป็นสื่อเพื่อความบันเทิง ผู้รับสารจะยังคงมีความคาดหวังว่าจะต้องได้รับความบันเทิงเมื่อฟังวิทยุ ดังนั้น การที่จะเสนอเนื้อหาที่เป็น "สาระ" ล้วน ๆ ในรายการวิทยุ นั้น ยังคงมีข้อจำกัด แต่การพูดคุยเชิงสารคดีจะช่วยให้ความเข้มของ " สาระ " ลดลง เพราะนักจัดรายการสามารถเพิ่มความบันเทิงเองเข้าไปได้ ทำให้ผู้ฟังไม่รู้สึกรำคาญและจะเป็นที่นิยมมากกว่า ดังเช่น ปรธานชุมชนซอยจุลินทร์ และมิตร ให้ความเห็นว่

" ถ้า ดี เจ แทรกในรายการ จะรับได้มากกว่าเป็นรายการเฉพาะ "

3. เนื้อหาทันต่อเหตุการณ์ เนื่องจากเป็นรูปแบบการนำเสนอที่ไม่ต้องมีกระบวนการผลิตมาก นักจัดรายการสามารถคัดสรรเนื้อหาที่อยู่ในความสนใจของสังคมขณะนั้นมานำเสนอได้ ช่วยดึงดูดความสนใจได้มาก
4. แทรกช่วงใดในรายการก็ได้ การพูดคุยเชิงสารคดีนี้ นักจัดรายการสามารถนำเสนอช่วงใดก็ได้ จึงสามารถนำเสนอได้บ่อย

การใช้รูปแบบการนำเสนอด้วยการพูดคุยเชิงสารคดีนี้ น่าจะเหมาะสมอย่างยิ่งกับการแสดงบทบาทด้านการสร้างความรู้ และการให้แนวทางปฏิบัติ เพราะนักจัดรายการสามารถนำเสนอเนื้อหาที่ทันสมัย แนะนำแนวทางในการปฏิบัติที่สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น หากในขณะนั้นท้องถิ่นเกิดปัญหาคราบน้ำมันลอยเข้าชายหาด นักจัดรายการก็สามารถใช้พูดคุยเชิงสารคดีนี้ สอดแทรกแนวทางในการปฏิบัติตนให้แก่ผู้ฟังได้ อีกทั้งการใช้การพูดคุยเชิงสารคดีในการแสดงบทบาทเพื่อให้ความรู้ นั้น จะทำให้ผู้ฟังฟังด้วยความเพลิดเพลิน ไม่รู้สึกเครียด เพราะมีลักษณะเป็นสาระปนบันเทิง

สปอตวิทยุ การนำเสนอในรูปแบบสปอตวิทยุ จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการนำเสนอที่ควรทำความเข้าใจกันไปกับการพูดคุยเชิงสารคดี เพราะคุณลักษณะสำคัญของการนำเสนอในรูปแบบสปอตนั้นคือ สามารถนำเสนอได้บ่อย ซึ่งจะช่วยตอกย้ำแนวคิดที่ต้องการสื่อไปถึงผู้ฟังได้ และเพื่อให้สปอตวิทยุมีความน่าสนใจมากขึ้น ผู้ผลิตควรให้ความพิถีพิถันกับเนื้อหา และ วิธีการนำเสนอให้ดึงดูดใจ เลือกใช้เพลง เสียงประกอบที่เข้ากับเนื้อหาจะช่วยเพิ่มการจดจำได้มากขึ้น

การนำเสนอเนื้อหาด้วยรูปแบบสปอตวิทยุ นั้น เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการแสดงบทบาทด้านการสร้างจิตสำนึก เพราะสามารถนำเสนอได้บ่อย และหากมีการวางแผนการใช้สปอตวิทยุให้ต่อเนื่อง อาทิ เริ่มต้นด้วยการสร้างจิตสำนึกแบบลอย ๆ ก่อน เช่น

“ โครงการพิทักษ์เมืองสะอาด ด้วยความร่วมมือของชาวเมืองพิทยาทุกคน ให้พิทยาสะอาด สดใส สวยงาม ต้อนรับผู้มาเยือนด้วยความประทับใจไม่รู้ลืม รักพิทยา รักษาความสะอาด “ (สปอตวิทยุ ออกอากาศทางสถานีวิทยุ อสมท.พิทยา วันที่ 1 สิงหาคม 2541)

จากนั้น จึงใช้สปอตเพื่อสร้างจิตสำนึกด้วยการให้ข้อมูล เช่น

“ คุณทราบหรือไม่ว่า ขวดพลาสติกต่าง ๆ ที่มักโยนทิ้งในน้ำทะเลขณะท่องเที่ยวทางทะเลนั้น ต้องใช้เวลานานถึง 150 ปี จึงจะสามารถย่อยสลายได้ หากเพิ่มจำนวนการทิ้งขวดพลาสติกลงในทะเล มิฉะนั้น ท่านจะไม่มีน้ำทะเลใสสะอาดที่สามารถว่ายน้ำเล่นสนุกสนานเพลิดเพลินได้อีกต่อไป ”

(สปอตวิทยุออกอากาศทางสถานีวิทยุ อสมท. พัทยา , วันที่ 11 สิงหาคม 2541)

การสัมภาษณ์ในรายการ รูปแบบการนำเสนอลักษณะนี้ น่าจะเป็นอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างน่าสนใจ ทำให้รายการมีความหลากหลาย แต่จะต้องปรับให้เข้ากับรูปแบบรายการ ดังเช่น สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี เชิญหัวหน้าส่วนราชการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานสิ่งแวดล้อมมาให้สัมภาษณ์นั้น สามารถกระทำได้ เพราะเป็นสถานีที่เน้นสาระ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่ แต่เมื่อสถานีวิทยุ อสมท. พัทยา นำเสนอรูปแบบการสัมภาษณ์ในรายการ “ ที่นี่พัทยา ” กลับไม่ค่อยได้รับความสนใจจากผู้ฟัง ทั้งนี้เพราะเนื้อหาเป็นเรื่องที่ค่อนข้าง “ หนัก ” สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นวัยรุ่น และ หนุ่มสาวในวัยทำงาน หากจะนำเสนอด้วยรูปแบบนี้ ควรปรับให้เหมาะกับรสนิยมของกลุ่มเป้าหมาย อาทิ ให้ศิลปินมาเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ (ซึ่งจะต้องคัดสรรศิลปินที่มีความรู้ ความสามารถพอที่จะให้ความเห็นได้อย่างมีสาระ) นอกจากนี้ควรจะต้องปรับวิธีการสัมภาษณ์ อย่านำเป็นลักษณะของการมาประชาสัมพันธ์ตนเองโดยหน่วยงานรัฐ แต่เปิดโอกาสให้ประชาชนสอบถามข้อข้องใจ หรือ บอกเล่าถึงปัญหาที่กำลังประสบอยู่ จะกระตุ้นความสนใจของผู้ฟังได้มากกว่า

รูปแบบการนำเสนอในลักษณะนี้ เมื่อปรับให้เหมาะสมกับรสนิยมของกลุ่มเป้าหมายแล้ว จะ เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการแสดงบทบาทในหลายบทบาท ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ การให้แนวทางการปฏิบัติ การเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหา หรือ การให้สถานภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานีวิทยุว่าต้องการแสดงบทบาทใด ในวาระใด ก็สามารถเลือกเชิญบุคคลมาให้สัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ ซึ่งการเชิญบุคคลมาให้สัมภาษณ์ในแต่ละคราวนั้น อาจจะได้แสดงบทบาทหลายบทบาทได้พร้อมกัน อาทิ หาก

เชิญผู้ที่มีผลงานริเริ่มสร้างสรรค์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาให้สัมภาษณ์ นอกจากจะแสดงบทบาทในการให้สถานภาพแล้ว ยังเป็นการถ่ายทอดแนวคิดในการแก้ปัญหา หรือ ความรู้ หรือ แนวทางปฏิบัติไปสู่ผู้ฟังอีกด้วย

การร่วมสนุกในรายการ เป็นรูปแบบที่ไม่ได้นำเสนอในช่วงที่เก็บข้อมูล แต่รับทราบจากการสัมภาษณ์ว่าเคยมีจัดกิจกรรมการร่วมสนุกในรายการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และ ประสบความสำเร็จ (กุลวดี ปฐมชัยอัมพร , 2541) ซึ่งธรรมชาติของการนำเสนอลักษณะนี้ จะเป็นแบบวิธีของรายการที่ดึงให้ผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วม เสมือนเป็นส่วนหนึ่งของรายการ (Interactive Mode) ซึ่งหากนำมาใช้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะได้ประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะผู้ฟังมีแรงจูงใจหลายประการ อาทิ ผู้ที่โทรศัพท์เข้าไปร่วมแข่งขัน อาจจะเพราะต้องการได้ยินเสียงตัวเองออกอากาศ ต้องการรางวัล ในขณะที่ผู้ฟังอื่น ๆ ที่ฟังอยู่ ก็จะมองเห็นตัวเองเป็นผู้เข้าแข่งขัน และ พยายามตอบปัญหานั้น ๆ ให้ได้ด้วย นอกจากนี้ คำถามที่นำมาถามนั้น จะช่วยให้เกิดการจดจำได้ง่าย ผู้ฟังจะได้รับสาระไปด้วย จากการสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการเกี่ยวกับการร่วมสนุกในรายการ ได้ความว่า ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2541 สถานีวิทยุ อสมท. พัทยา ร่วมกับโรงกลั่นน้ำมันเอสโซ่ จัดกิจกรรม “ แรลลี่เกะรอย ปล่อยเต่าทะเล ” โดยเปิดโอกาสให้ผู้ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมโทรศัพท์เข้ามาตอบคำถามเกี่ยวกับเต่าทะเล ซึ่งปรากฏว่ามีผู้สนใจโทรศัพท์เข้ามาร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากเกินกว่าที่ทางผู้จัดคาดหมายไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการนำเสนอลักษณะนี้ จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สถานีวิทยุควรพิจารณานำมาใช้เสนอเนื้อหาเพื่อสิ่งแวดล้อม

การร่วมสนุกในรายการนั้น ทำให้สถานีวิทยุท้องถิ่น สามารถแสดงบทบาทได้หลายบทบาท เช่น การให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาตอบปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นทั้งการให้ความรู้ และ การให้แนวทางปฏิบัติ ประการสำคัญ รูปแบบการนำเสนอด้วยการร่วมสนุกในรายการนี้ เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการแสดงบทบาทเป็นเวทีให้ประชาชนได้

แสดงความคิดเห็นย้อนกลับ เพราะรูปแบบเปิดโอกาสให้ผู้จัดรายการ และ ผู้ฟังมีปฏิสัมพันธ์กันอยู่แล้ว

นอกจากนี้ การร่วมสนุกในรายการยังเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการเป็นช่องทางนำไปสู่การแสดงบทบาทการเป็นแกนนำด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะเมื่อผู้ฟังสนใจเข้าร่วมสนุกในรายการแล้ว โอกาสที่จะชักชวนให้ร่วมกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นการลงมือปฏิบัติก็จะทำได้ง่ายขึ้น

2. วันที่นำเสนอ จากข้อมูลของทั้ง 2 สถานี สามารถนำมาเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 18 ตารางเปรียบเทียบวันที่นำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมของสถานีวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

สถานีวิทยุท้องถิ่น วันที่นำเสนอ	อสมท. พัทยา	สวท.ชลบุรี
จันทร์	ปานกลาง	น้อย
อังคาร	ปานกลาง	น้อย
พุธ	น้อย	น้อย
พฤหัสบดี	ปานกลาง	น้อย
ศุกร์	ปานกลาง	น้อย
เสาร์	มาก	มาก
อาทิตย์	มาก	น้อย

ความคล้ายคลึง ทั้ง 2 สถานีจะนำเสนอเนื้อหาสิ่งแวดล้อมในช่วงวันหยุดมากกว่า วันธรรมดา ซึ่งน่าจะมีการปรับปรุง เพราะผู้ฟังวิทยุในชลบุรี นิยมรับฟังวิทยุในวัน ธรรมดามากกว่า

ความแตกต่าง ในขณะที่ สถานีวิทยุ อสมท. พัทยา มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกระจายกันไปเกือบทุกวัน อาทิ วันจันทร์ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ โดยนำเสนอในปริมาณปานกลาง สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี มีการนำเสนอหนักไปในวันเสาร์ เพียงวันเดียว ซึ่งหากต้องการประสิทธิผล การนำเสนอในลักษณะกระจายน่าจะให้ผลดีกว่า เพราะเป็นการย้ำบ่อย ๆ

3. เวลาที่น่าสนใจ

ตารางที่ 19 ตารางเปรียบเทียบเวลาที่น่าสนใจเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมของ สถานีวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

ช่วงเวลาที่น่าสนใจ	อสมท. พัทยา	สวท . ชลบุรี
06.30 - 07.00	ไม่ออกอากาศ	มาก
08.00 - 12.00	ปานกลาง	ปานกลาง
13.00 - 16.00	ปานกลาง	ไม่จัดรายการ
16.00 - 20.00	มาก	ปานกลาง
20.30 - 24.00	ไม่มี	ไม่มี

ความคล้ายคลึง ทั้ง 2 สถานีไม่มีการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงกลางวัน โดยให้เหตุผลที่คล้ายคลึงกันว่า เป็นเพราะช่วงกลางวันเป็นช่วงที่ผู้ฟังเหน็ดเหนื่อยจากภารกิจ และต้องการผ่อนคลาย จึงพยายามเสนอเพลงให้มากที่สุด

ความแตกต่าง เวลาที่สถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท. นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากที่สุด คือ ช่วงเวลา 16.00 - 20.00 น. ซึ่งเป็นเวลาที่เหมาะสม เพราะเป็นช่วงที่กลุ่มเป้าหมายรับฟังวิทยุมากที่สุด จึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบได้มาก ส่วนสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี ที่นำเสนอเนื้อหาส่วนใหญ่ในช่วงเช้า 06.30 - 07.00 น. อาจให้ผลดีสำหรับการนำเสนอข่าวสารประชาสัมพันธ์ว่าจะมีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นที่ไหน เพื่อคนที่สนใจจะได้ไปร่วมกิจกรรม แต่การนำเสนอด้วยการนำบทความมาเล่าให้ฟัง หรือ การสัมภาษณ์ อาจไม่ค่อยได้รับความสนใจ เพราะในตอนเช้า ผู้ฟังมักต้องการรับรู้ข่าวสารมากกว่า

4. ประเด็นที่นำเสนอ การนำประเด็นที่นำเสนอมาวิเคราะห์นี้ เพื่อใช้พิจารณาว่าสื่อวิทยุท้องถิ่นได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด และ เป็นการวิเคราะห์การแสดงผลบทบาทในการนำเสนอข่าวสาร เปรียบเทียบกับบทบาทในการเฝ้าระวัง ซึ่งแยกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่

4.1 เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น และ เนื้อหาทั่วไป เมื่อเปรียบเทียบการนำเสนอเนื้อหาของ 2 สถานี สามารถแสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 20 ตารางเปรียบเทียบการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น กับ เนื้อหาสิ่งแวดล้อมทั่วไปของสถานีวิทย์ท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

สถานี	เนื้อหาในท้องถิ่น	เนื้อหาทั่วไป	รวม	สัดส่วน(ร้อยละ)
อ.ส.ม.ท.พัทยา	19	66	83	23:77
สวท. ชลบุรี	18	14	32	56:44

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สถานีสวท.ชลบุรี มีสัดส่วนในการนำเสนอเนื้อหาในท้องถิ่นมากกว่า โดยคิดเป็นร้อยละ 56 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นโยบายส่วนหนึ่งของผู้บริหารจากส่วนกลางต้องการให้เน้นเรื่องท้องถิ่น การกำหนดผังรายการจึงเอื้ออำนวยให้เสนอเรื่องราวของท้องถิ่นได้มากกว่า เช่น รายการศูนย์ข่าวชลบุรี ที่สามารถนำข่าวสารของหน่วยงานของรัฐมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้ รายการตะวันออก ซึ่งเป็นรายการที่เปิดกว้างสำหรับเรื่องราว / ประเด็น / การเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งในช่วงที่ทำการศึกษา มีการเชิญหัวหน้าส่วนราชการมาให้ความรู้ / แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม มีบุคลากรทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าว ติดตามเหตุการณ์สำคัญในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีช่วงต้นชั่วโมงที่สามารถเปิดสปอตของหน่วยราชการได้อีก จึงทำให้สามารถเสนอประเด็นของท้องถิ่นได้มากกว่า

ส่วนสถานีวิทย์ อสมท. พัทยา นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น เพียงร้อยละ 23 ซึ่งสาเหตุอาจเนื่องมาจาก

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ ส่วนใหญ่นักจัดรายการของสถานีวิทย์ อสมท. พัทยา จะใช้แหล่งข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภท หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และ จากสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งการใช้สื่อเหล่านี้มีข้อดีคือ สามารถค้นหาได้ง่าย มีหลักฐานอ้างอิง แต่เป็นการยากที่จะพบเรื่องราวของท้องถิ่น ในขณะที่ สวท.ชลบุรี มีแหล่งข้อมูลตรงจาก

หน่วยงานในท้องถิ่น ซึ่งจะส่งมาให้ที่สำนักงานทั้งในรูปเอกสารเผยแพร่ จดหมายข่าว หรือ ข่าวประชาสัมพันธ์ ทำให้มีข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นมานำเสนอมากกว่า

2. บุคลากร เนื่องจาก อสมท. จะต้องรับข่าวต้นชั่วโมงจากสำนักข่าวไทยอยู่แล้ว การจัดองค์กรของฝ่ายรายการ จึงไม่มีบุคลากรด้านข่าวที่จะติดตามเหตุการณ์ในท้องถิ่น จำเป็นต้องรอรับข่าวจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งหากหน่วยงานนั้น ๆ ไม่ส่งมาให้ก็จะมีข่าว ซึ่งต่างจาก สถานี สวท. ชลบุรี ดังที่ เบญจมาภรณ์ ปราสาท นักจัดรายการของ อสมท. พัทยา ให้สัมภาษณ์ว่า

“ เราขาดผู้สื่อข่าวประจำสถานี ทาง สวท. จะมีสำนักประชาสัมพันธ์จังหวัด มีผู้สื่อข่าว สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลโดยตรง ถ้าเค้าส่งข่าวมา เราถึงจะได้ ถ้าไม่ส่งมา เราก็มีดเลย ต้องคลำเองจากนิตยสาร , หนังสือพิมพ์ ”

เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นที่มักพบในรายการชั้นไฮน์ เเรดิโอของอสมท. พัทยามักอยู่ในรูปของบทความเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และ ข่าว โดยส่วนใหญ่เป็นข่าวกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ที่จัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แต่จะมีช่วงเวลาที่แน่นอนในการออกอากาศให้ คือ นำเสนอในช่วง อ.ส.ม.ท บริการ เวลา 12.20 น. – 12.30 น. ซึ่งออกข่าวของทางราชการ และ 18.05 -18.15 น. ซึ่งเป็นข่าวบริการภาคเอกชน และ 18.15 – 19.00 และ 22.00 -23.00 น. เป็นข่าวสารประมง

3. ความต้องการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย บริษัท วี ซี สปอต ซึ่งรับสัมปทานจากอสมท. ในการจัดรายการวิทยุ ต้องการจัดรายการให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างที่สุด โดยมุ่งหมายให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดที่อยู่ในพื้นที่กระจายเสียง ได้แก่ ทุกพื้นที่ในจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทราแล้ว ยังครอบคลุมบางพื้นที่ของจังหวัดระยอง และ บางส่วนของกรุงเทพมหานครอีกด้วย ดังนั้น ผู้บริหารของบริษัทจึงมีนโยบายที่จะจัดรายการให้เหมือนรายการที่กรุงเทพฯ เพื่อให้มีความแตกต่างจาก

สถานีของท้องถิ่น และ ดึงดูดกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในเขตใกล้เคียงกรุงเทพฯ ฯ ซึ่งหากจะนำเสนอประเด็นที่เป็นของจังหวัดชลบุรีมาก ๆ เก่งว่าจะไม่สามารถดึงความสนใจกลุ่มเป้าหมายได้ ดังเช่น กุลวดี ให้สัมภาษณ์ว่า

“ ต้องการทำคลื่นให้เป็นสากล คลื่นส่งกระจายเสียงไปทางกรุงเทพฯ ฯ หากนำเสนอแต่เรื่องในจังหวัดชลบุรี จะเป็นการจำกัดกลุ่มคนฟัง เพราะมีจังหวัดอื่นด้วย “

การที่ต้องการให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด ก็เพื่อให้เป็นแรงดึงดูดต่อผู้สนับสนุนรายการนั่นเอง เพราะผู้สนับสนุนรายการของ อสมท. พัทยา ไม่ได้มีเพียงองค์กรธุรกิจในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังมีผู้สนับสนุนหลายรายที่เป็นองค์กรธุรกิจในส่วนกลาง อาทิ โทรศัพทมือถือ , รถยนต์

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของการออกอากาศ เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมทั้ง 2 สถานีนั้น ยังนับได้ว่าน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่มีศักยภาพในการกระจายข่าวสาร ใกล้ชิดกับปัญหา และ ค่อนข้างใกล้ชิดกับกลุ่มผู้ฟัง ซึ่งหากพิจารณาจากยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่มีการปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการ โดยการส่งเสริมการผนึกกำลังกันในทุกระดับทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคธุรกิจ นักวิชาการ องค์กรประชาชน และ สื่อมวลชนแล้ว นับว่าการนำสื่อมวลชนมาสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรี ยังต้องมีการปรับปรุงกันต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดแนวทางการใช้สื่อให้สอดคล้องกับปัญหา และศักยภาพของท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความต้องการ และ ความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นเป็นหลัก

สำหรับสื่อวิทยุท้องถิ่นเอง เช่นสถานีวิทยุสวท. ชลบุรี อันเป็นสื่อมวลชนภาครัฐ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่ยังมีปริมาณไม่มาก จึงควรเพิ่มบทบาทของตนเองให้มากขึ้น เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับสถานีวิทยุอื่น ๆ ในท้องถิ่น สำหรับ สถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท พัทยา ในฐานะที่เป็นสถานีที่ได้รับความนิยมสูงสุด ควร

ปรับบทบาทของตนเอง ให้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อให้คนในท้องถิ่นเกิดความรัก ความหวงแหน และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อไป

4.2 ประเด็นสิ่งแวดล้อม การนำเสนอประเด็นสิ่งแวดล้อมของทั้ง 2 สถานี สามารถเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 21 ตารางเปรียบเทียบการนำเสนอประเด็นสิ่งแวดล้อมของสถานีวิทยุท้องถิ่น กับ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในจังหวัดชลบุรี

ประเด็นสิ่งแวดล้อม	อ.ส.ม.ท.พัทยา	สวท. ชลบุรี	ปัญหาในสังคม
ป่าไม้ / ต้นไม้	มาก	มาก	ขยะ (1)
การอนุรักษ์ทั่วไป	ปานกลาง	ปานกลาง	น้ำเสียจากชุมชน(2)
ขยะ	ปานกลาง	ปานกลาง	
มลพิษทางอากาศ	ปานกลาง	ไม่มี	
น้ำบริโภค	น้อย	น้อย	
ปะการัง	น้อย	ไม่มี	
น้ำเสีย	น้อย	น้อย	
ภัยธรรมชาติ	น้อย	ไม่มี	
ชายฝั่งทะเล	น้อย	ไม่มี	
สัตว์ป่า	น้อย	ไม่มี	
ป่าชายเลน	น้อย	น้อย	
สัตว์น้ำ	น้อย	น้อย	

ความคล้ายคลึง ทั้ง 2 สถานีจะนำเสนอประเด็นเรื่อง ป่าไม้ / ต้นไม้ในปริมาณมาก , ส่วนการอนุรักษ์ทั่วไป และ ชยะ มีการนำเสนอในปริมาณปานกลาง และ ประเด็นที่นำเสนอน้อย ได้แก่ น้ำบริเวณ ป่าชายเลน และ สัตว์น้ำ

ปัจจัยของความคล้ายคลึงนี้ อาจเนื่องมาจาก ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการรณรงค์เรื่องการปลูกป่าทั่วประเทศ หน่วยงานของรัฐจึงมีการประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไป สถานีวิทยุ ซึ่งใช้แหล่งข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ จึงคัดเลือกเนื้อหาในประเด็นนี้มานำเสนอได้มาก อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปลูกป่า ยังสั่งการให้หน่วยงานในท้องถิ่น ทำการประชาสัมพันธ์ในจังหวัดด้วย ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ อาทิ สำนักงานป่าไม้เขต สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด จึงได้ขอความร่วมมือมายังสถานีวิทยุให้ช่วยออกอากาศประชาสัมพันธ์ให้

จากปรากฏการณ์นี้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่า วิทยุท้องถิ่นยังคงแสดงบทบาทได้ในเชิงรับ คือเป็นผู้ให้ความสนับสนุนร่วมมือเท่านั้น ถึงแม้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชน จะมีอิสระในการแสวงหาข้อมูลมานำเสนอ แต่ยังไม่ได้คำนึงถึงความสำคัญของปัญหาในท้องถิ่น จะเห็นได้จากเมื่อนำประเด็นเนื้อหาสิ่งแวดล้อมที่นำเสนอทางรายการวิทยุไปเปรียบเทียบกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในท้องถิ่น ตามรายงานฉบับสมบูรณ์ตามโครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อม ระดับจังหวัดระยะที่ 2 ของสำนักงานนโยบาย และ แผนสิ่งแวดล้อม จะพบว่าไม่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่นำเสนอ นั้น เช่น เรื่องป่าไม้ / ต้นไม้ เป็นปัญหาที่แทบไม่ส่งผลกระทบต่อให้เห็น การเร่งรัด เชิญชวนให้ประชาชนในจังหวัดชลบุรีร่วมกันปลูกป่านั้น ไม่ว่าจะใช้ความพยายามเท่าไร ก็ยากที่จะเกิดผลสัมฤทธิ์ เพราะคนในจังหวัดไม่ได้รับผลกระทบโดยตรง ในขณะที่ปัญหาเรื่องชยะ ซึ่งเป็นปัญหาหลักของท้องถิ่น กลับมีการนำเสนอในปริมาณไม่มาก

5. การแสดงบทบาทของวิทยุท้องถิ่นตามเกณฑ์การวิเคราะห์

6.1 การวิเคราะห์การแสดงบทบาทแบบ JOURNALISTIC

เป็นการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบการแสดงบทบาทการนำเสนอข่าวสาร กับการเฝ้าระวังปัญหา ซึ่งพบว่า วิทยุท้องถิ่นสามารถแสดงบทบาทในการนำเสนอข่าวสารได้ดี มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ

จากรายงานฉบับสมบูรณ์ ตามโครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อม ระดับจังหวัด ระยะที่ 2 ของสำนักงานนโยบาย และ แผนสิ่งแวดล้อม ซึ่งจัดทำในช่วงปี 2541 แสดงผลว่า ปัญหาด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดชลบุรี ที่เป็นปัญหาหลัก ได้แก่ ปัญหาขยะจากชุมชน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกัน ในภูมิภาคแล้ว 3 ลำดับแรกของท้องที่มีปัญหาเรื่องขยะ ล้วนแล้วแต่อยู่ในจังหวัดชลบุรีทั้งสิ้น ส่วนอีกปัญหาหนึ่งได้แก่ ปัญหาน้ำเสีย ซึ่งหนึ่งใน 3 ลำดับแรก ก็อยู่ในจังหวัดชลบุรีเช่นกัน ซึ่งเมื่อนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนจังหวัดชลบุรี มาเปรียบเทียบกับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สื่อนำเสนอ จะเห็นว่า ประเด็นท้องถิ่นที่นำเสนอมากที่สุด กลายเป็นเรื่องป่าไม้ / ต้นไม้ ซึ่งไม่ใช่ปัญหาสำคัญของท้องถิ่น ส่วนประเด็นเรื่องขยะ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญลำดับแรกของท้องถิ่น กลับมีการนำเสนอเป็นลำดับรอง ส่วนปัญหาน้ำเสียที่เป็นปัญหาสำคัญเช่นกัน ก็มีการนำเสนอเพียง 1 ครั้งในแต่ละสถานีเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วิทยุท้องถิ่น ยังไม่สามารถแสดงบทบาทในการเฝ้าระวัง ได้เลย ถึงแม้ว่าจะเป็นสื่อของท้องถิ่น ได้รับรู้ และ สัมผัสปัญหาในท้องถิ่นด้วยตนเอง แต่กลับไม่ได้นำมา " ร้องเตือน " ให้คนในท้องถิ่นได้ทราบ วิทยุท้องถิ่นยังคงทำหน้าที่เป็นเพียง " กระจก " ที่สะท้อนปัญหาของสังคมได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะถึงแม้จะนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นบ้าง แต่ก็ไม่สอดคล้องกับระดับความรุนแรงของปัญหาในท้องถิ่น นั่นหมายถึงว่า วิทยุท้องถิ่นยังไม่ได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในฐานะเป็นผู้ใกล้ชิดปัญหา นำปัญหาเหล่านั้นมาถ่ายทอด / เรียกร้อง / กระทำการใด ๆ อันนำไปสู่

การแก้ปัญหา ทั้ง ๆ ที่ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ผู้รับสาร หรือแม้กระทั่งตัวผู้ส่งสารเอง เห็นว่า เป็นปัญหาที่มีความสำคัญ และส่งผลกระทบต่อสังคม

การที่วิทยุท้องถิ่นยังไม่สามารถทำหน้าที่ในการเฝ้าระวังได้นั้น สาเหตุสำคัญประการหนึ่งอาจเป็นเพราะคลื่นวิทยุยังคงเป็นของรัฐ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ ก็คือภาครัฐ ดังนั้น การที่จะสอดส่องปัญหา วิกฤตการณ์ การทำงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชนก็เกรงว่าจะมีผลกระทบต่องานอาชีพ ดังเช่น การจัดรายการ " ที่นี้พัทยา" ของ อสมท. พัทยา ซึ่งมีการเชิญผู้บริหารของเมืองพัทยา มาให้สัมภาษณ์ในประเด็นที่กำลังเป็นที่สนใจ หรือ ก่อผลกระทบต่อประชาชน แต่ผู้สัมภาษณ์กลับไม่กล้าตั้งคำถามให้ลึกซึ้ง เจาะประเด็น เพราะเห็นว่า

“ เป็นแขกของหัวหน้า เเชิญเค้ามา ต้องให้เกียรติ ให้เขาพูด “

รูปแบบรายการจึงกลายเป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมหน่วยงานของรัฐมากกว่า จะได้นิยบยกปัญหาที่แท้จริงมาพูดคุยกัน

ส่วนสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรีนั้น การเฝ้าระวังยิ่งทำได้ยาก เพราะอำนาจหน้าที่ระบุให้ “ เผยแพร่การดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ “ ซึ่งหากทำหน้าที่สอดส่องปัญหาแล้ว เห็นว่า หน่วยงานของรัฐด้วยกันเองต้องปรับปรุง ก็ไม่สามารถนำมาบอกกล่าวประชาชนได้ เพราะจะต้อง “ ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน “ ด้วย ซึ่งดูเหมือนว่าหน้าที่ประการหลัง จะมีน้ำหนัก และมีความสำคัญมากกว่า

การที่จะปรับปรุงบทบาทของการเป็นผู้ “ เฝ้ามองและร้องเตือน “ ของวิทยุท้องถิ่นให้มีศักยภาพมากขึ้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหา กับ ผู้บริหารของสถานี โดยวางแผนการใช้สื่อเพื่อ

การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมีเป้าหมาย และดำเนินการให้ต่อเนื่อง จึงจะส่งผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

5.2 การวิเคราะห์การแสดงผลแบบ K A P

เมื่อเปรียบเทียบการแสดงผลแบบ KAP ในกลุ่มของการให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึก และการให้แนวทางปฏิบัติของสถานีวิจัยทั้ง 2 แห่ง สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 22 ตารางเปรียบเทียบการแสดงผลแบบ KAP ของสถานีวิจัยท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

สถานีวิจัยท้องถิ่น	อ.ส.ม.ท.พัทยา	สวท. ชลบุรี
บพบาท		
การให้ความรู้	3	2
การสร้างจิตสำนึก	1	1
การให้แนวทางการปฏิบัติ	2	3

หมายเหตุ ลำดับที่ หมายถึง ความถี่ในการแสดงผลแบบ KAP นั้นมากที่สุด

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า วิจัยท้องถิ่นทั้ง 2 สถานีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แสดงทุกบพบาทที่อยู่ในกลุ่มนี้ โดยจะแสดงผลแบบ KAP ในการสร้างจิตสำนึกมากที่สุด ส่วนการให้ความรู้ และ แนวทางในการปฏิบัติ นั้น สถานีวิจัย อ.ส.ม.ท.พัทยา จะเสนอวิธีการในการปฏิบัติเป็นลำดับรอง ส่วนสถานีวิจัย สวท. ชลบุรี จะให้ความรู้มากกว่า

แนวความคิด K A P นั้น เป็นการเน้นผลกระทบของการสื่อสารต่อตัวผู้รับสาร K A P เป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ เพื่อปรับเปลี่ยนสังคมให้ทันสมัย โดยพยายามแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนในฐานะตัวแปรต้น สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาไปสู่ชุมชนได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์ว่า เนื้อหาของสื่อมวลชนท้องถิ่นอย่างวิทยุ มีเนื้อหาประเภทที่เป็น K A P บ้างหรือไม่ ซึ่งจากการวิเคราะห์ พบว่า วิทยุท้องถิ่น สามารถแสดงบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้าง K A P ไปยังผู้รับสารได้จริง โดยแสดงบทบาทในการสร้างจิตสำนึกมากที่สุด ซึ่งการแสดงบทบาทด้านการสร้างจิตสำนึกมากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะว่าเป็นบทบาทที่ผู้ส่งสารเห็นว่าสำคัญ และ ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร มีการกำหนดช่วงเวลาให้แสดงบทบาท จึงสามารถกระทำได้อย่างน้อย ทั้งในลักษณะการแสดงผลโดยตรง อาทิ การเปิดสปอต เช่น

“ (ญ) ด้วยมือทุกมือ ด้วยใจทุกใจ คืบความสดใสให้พญา (ช) โครงการพัฒนาเมืองสะอาด ด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวพญาทุกคน เพิ่มเสน่ห์ให้พญาวันนี้ สะอาด สดใส สวยงาม พร้อมต้อนรับผู้มาเยือนด้วยความประทับใจ ไม่รู้เลือน (ญ) รักพญา รักษาความสะอาด ”

หรือการแสดงบทบาทเสริมไปกับการให้ข่าวสาร และ ความรู้ เช่น หลังจากนำเสนอเรื่องราวตามข้อมูลแล้ว ในตอนท้ายของเรื่อง นักจัดรายการก็จะเสริมการกระตุ้นเตือนเข้าไปด้วย เช่น เมื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในตอนท้าย ก็จะบอกว่า

“ หลาย ๆ คน เป็นห่วงกันว่า Amazing Thailand 2 ปีนี้ จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมหรือเปล่า เราทุกคนต้องช่วยกัน เทียวอย่างมีสำนึก ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม เราก็จะมีแหล่งท่องเที่ยวดี ๆ ให้มีโอกาสนักสัมผัสกันอีกนาน ”

สำหรับบทบาทด้านการให้ความรู้ กับการให้แนวทางในการปฏิบัติ นั้น สถานีวิทยุทั้ง 2 แห่งให้ความสำคัญต่างกัน โดย สถานี อ.ส.ม.ท พญา จะให้แนวทางปฏิบัติ

มากกว่า แต่สถานีวิทย์ สวท. ชลบุรี จะเน้นเรื่องการให้ความรู้มากกว่า ซึ่ง อุไร สาระ
วงษ์ นักจัดรายการของอสมท.พทยา ที่นำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ให้เหตุ
ผลว่า

“ เคยได้รับความเห็นว่า ดีใจเอาเรื่องสิ่งแวดล้อมมาพูด แล้วไม่รู้จะนำไป
ปฏิบัติอย่างไร เช่น เรื่องไฟฟ้านิวเคลียร์ ฟังแล้วไม่รู้ว่าจะมีผลอะไร เหมือนเข้าหูซ้าย
ทะลุหูขวา เลยเปลี่ยนเป็นเรื่องใกล้ตัว หาวิธีมาบอกว่า คนเดินดินธรรมดา จะสามารถ
ช่วยเรื่องสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร ”

ส่วน สถานี สวท. ชลบุรี ซึ่งนำเสนอความรู้มากกว่า ให้เหตุผลว่า

“ เป็นสิ่งที่ทำได้สะดวกที่สุด เพราะมีผู้เชี่ยวชาญเขียนไว้แล้ว เราเพียงแต่ไปหยิบ
มาบอกคนฟังเท่านั้น ”

ปัจจัยสนับสนุนอีกประการหนึ่งที่ทำให้วิทยุท้องถิ่นแสดงบทบาทในการสร้างจิต
สำนึกมากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะเป็นบทบาทที่กระทำได้ง่าย ไม่ต้องมีการเตรียมตัว
มากนัก ไม่ต้องหาข้อมูลเหมือนการให้ความรู้ หรือ การให้วิธีปฏิบัติ แต่เป็นเพียงการ
บอกในลักษณะกว้าง ๆ อาทิ “ ให้ช่วยกันทำ ” แต่ไม่บอกว่าทำอย่างไร หรือ “ ไม่ควรทำ
” แต่ไม่บอกว่า “ อะไรที่ควรทำ ” ซึ่งน่าเป็นห่วงว่า การกระตุ้นลักษณะดังกล่าว จะมีผล
ดีหรือไม่ต่อการอนุรักษ์ ฯ เพราะเมื่อมีแต่การกระตุ้น แต่ไม่มีการลงมือปฏิบัติที่เป็น
รูปธรรม คนอาจจะเกิดความชินชา และเลิกให้ความสนใจไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การที่มีสื่อมวลชนแสดงบทบาทในการสร้างจิตสำนึก หรือ การให้
ความรู้มาก ๆ นั้น ไม่แน่ว่าจะเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการอนุรักษ์สิ่ง
แวดล้อม ฯ ของท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะ งานวิจัยหลายชิ้นที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสาร กับ ความรู้ ที่คนคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (พิมล
พรรณ สุธวิวงศ์ (2536) , ไพลิน ศศิธนากรแก้ว(2536) , ลดาวัลย์ พอใจ (2536), สุมาลี

ตั้งจิตต์ศีล (2536) แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ไม่มีความสัมพันธ์ต่อ ความรู้ และประการสำคัญ ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ / จิตสำนึก ซึ่งหมายถึงว่า ไม่ว่าสื่อมวลชนจะนำเสนอเนื้อหาที่ให้ความรู้ หรือ กระตุ้นจิตสำนึกมากเพียงใด ก็ไม่ใช่มูลเหตุสำคัญในการเกิดความรู้ หรือจิตสำนึกในหมู่ผู้รับสาร แต่จากงานวิจัยเหล่านี้ ก็แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม หรือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ ฯ ดังนั้น จึงน่าจะเกิดประโยชน์ต่อการอนุรักษ์มากกว่า หากสื่อวิทยุท้องถิ่น พยายามแสดงบทบาทในการให้แนวทางการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงโดยคนในท้องถิ่น

5.3 การวิเคราะห์การแสดงบทบาทเชิงรุก และ เชิงรับ

ตามแนวคิดการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา นั้น สื่อมวลชนไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพของสังคม และ รักษาสภาพของสังคมให้ดำรงอยู่เท่านั้น หากแต่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยจะต้องพิจารณาว่า ข่าวสารที่รับและส่งออกป็นั้น สามารถส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดีเพียงใด ต้องคอยเฝ้าดูว่า องค์กรใดกำลังทำกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมอย่างไร ถ้าเป็นสิ่งดีก็ช่วยสรรเสริญ หากเห็นว่าไม่ดี ก็อาจดักเตือน เสนอแนะในทางสร้างสรรค์ นั้นหมายถึง สื่อมวลชนจะต้องแสดงทั้งบทบาทเชิงรุก และ เชิงรับในเวลาเดียวกัน (สมควร กวียะ , 2537)

ในการวิเคราะห์บทบาทเชิงรุก และ เชิงรับของสถานีวิทยุท้องถิ่น จากเนื้อหาที่นำเสนอ ผู้วิจัยได้แบ่งบทบาทออกเป็น 2 กลุ่ม โดยมีระดับความซับซ้อนในการปฏิบัติต่างกัน โดยพิจารณาบทบาทการให้สถานภาพ ซึ่งเป็นบทบาทเชิงรับ เปรียบเทียบกับบทบาทในการเสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งเป็นบทบาทเชิงรุก และพิจารณาบทบาทในการให้ความร่วมมือซึ่งเป็นบทบาทเชิงรับ กับบทบาทในการเป็นแกนนำในการปฏิบัติ อันเป็นบทบาทเชิงรุก ซึ่งการแสดงบทบาทของสถานีวิทยุทั้ง 2 แห่ง สามารถสรุปเป็น

ตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 23 ตารางเปรียบเทียบการแสดงบทบาทเชิงรับ (การให้สถานภาพ) และบทบาทเชิงรุก (การเสนอแนวคิด ฯ) ของสถานีวิจัยท้องถิ่นในจังหวัด ชลบุรี

สถานี	การให้สถานภาพ (บทบาทเชิงรับ)	การเสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหา (บทบาทเชิงรุก)
อ.ส.ม.ท. พัทยา	-	7
สวท. ชลบุรี	2	4

- ตัวเลขในตารางแสดงจำนวนครั้งที่แสดงบทบาท

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบบทบาทเชิงรับ ด้วยการให้สถานภาพ กับองค์กรต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาสังคม กับ การแสดงบทบาทเชิงรุกด้วยการเสนอแนวคิด ในการแก้ปัญหา พบว่า วิจัยท้องถิ่นทั้ง 2 สถานี สามารถแสดงบทบาทเชิงรุกได้ดี มีการนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมผ่านทางเนื้อหารายการที่ออกอากาศ การเสนอแนวคิด เพื่อแก้ปัญหาคความเสื่อมโทรมของปะการัง เช่น

“ การสร้างหุ่นผูกเรือแทนการทิ้งสมอ คงจะเป็นการดีไม่น้อยเลยทีเดียว ที่จะป้องกันไม่ให้ปะการังถูกทำลาย หรือการย้ายตัวอ่อนชั้นปะการังที่สมบูรณ์ นำมาอนุบาลก่อนที่จะนำไปปลูก น่าจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยฟื้นฟูสภาพปะการังได้ ” (ออกอากาศทางอสมท.พัทยา , 22 สิงหาคม 2541)

สำหรับการแสดงบทบาทในการให้ความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เช่น การเผยแพร่ข่าวสารโครงการสวนป่าเมืองร้อนของศูนย์ต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง กับบทบาทในการเป็นแกนนำในการปฏิบัติ เช่น การจัดกิจกรรมรณรงค์สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 24 ตารางเปรียบเทียบการแสดงบทบาทเชิงรับ (การให้ความร่วมมือ)
กับ การแสดงบทบาทเชิงรุก (การเป็นแกนนำ ฯ) ของสถานีวิจัยท้องถิ่นใน
จังหวัดชลบุรี

สถานี	บทบาทในการให้ความร่วมมือ (บทบาทเชิงรับ)	บทบาทในการเป็นแกนนำ ฯ (บทบาทเชิงรุก)
อ.ส.ม.ท พัทยา	15	-
สวท. ชลบุรี	7	-

- ตัวเลขในตารางแสดงจำนวนครั้งที่แสดงบทบาท

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สถานีวิทยุทั้ง 2 สถานี ไม่ได้แสดงบทบาทในการเป็นแกนนำเพื่อการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อมเลย แต่สามารถทำหน้าที่ในการให้ความสนับสนุนร่วมมือได้เป็นอย่างดี ซึ่งบทบาทนี้แสดงออกด้วยการช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสารของหน่วยงานต่าง ซึ่งข้อมูลทั้งหมดนี้ อาจสรุปได้ว่า สื่อวิทยุท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรี สามารถแสดงบทบาทในเชิงรับได้ดี ทั้งในส่วนของ การให้สถานภาพ และการให้ความสนับสนุนร่วมมือ โดยสามารถให้การสนับสนุนได้ดีกว่า เพราะ บทบาทนี้สถานีวิทยุไม่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินการมาก ข้อมูลต่าง ๆ จะได้รับจากหน่วยงานที่มาขอความร่วมมือ สถานี ฯ เพียงแต่ให้นักจัดรายการช่วยออกอากาศให้ตามช่วงเวลาที่จัดไว้แล้วเท่านั้น ส่วนการให้สถานภาพนั้น หากหน่วยงานที่กระทำโครงการต่าง ๆ ไม่ส่งข้อมูลมาให้ หรือ ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออื่น ก็เป็นการยากที่จะให้สถานีวิทยุ ฯ ไปสืบทราบข้อมูลมาเอง ซึ่งจะได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในบทต่อไป

ส่วนบทบาทในเชิงรุกนั้น สถาบันวิทยุท้องถิ่น สามารถกระทำได้ในระดับแนวคิด แต่ยังไม่ได้ในระดับลงมือดำเนินการเอง กล่าวคือ วิทยุท้องถิ่นได้นำเสนอแนวคิดต่าง ๆ ที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นมาเสนอ เพื่อให้ประชาชน รวมถึงผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาจะได้รับฟัง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่อไป

สำหรับบทบาทการเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม อันเป็นบทบาทเชิงรุกแบบสูงสุด (extreme) เนื่องจากต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเวลา บุคลากร รวมถึงงบประมาณ นั้น วิทยุท้องถิ่นยังไม่ได้กระทำในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ซึ่งจะได้กล่าวถึงปัจจัยอุปสรรคต่อไป

5.4 การวิเคราะห์การเป็นเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นย้อนกลับ

ในสังคมข่าวสารปัจจุบันที่เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ได้มีปรากฏการณ์ใหม่ในวงการสื่อสารมวลชน คือ การนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาผนวกเข้ากับเทคโนโลยีการกระจายเสียง ทำให้เกิดรูปแบบของการกระจายเสียงแบบใหม่ที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังเป็นส่วนหนึ่งของรายการ หรือบางรายการผู้ฟังกลายเป็นส่วนสำคัญของรายการไปเลย อาทิ รายการ จส. 100 ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนโทรศัพท์เข้ามาในรายการเพื่อรายงานสภาพการจราจร ทำให้รายการวิทยุนี้ทำหน้าที่เสมือนเป็นช่องทางให้ประชาชนมีการประสานกัน เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม หรือรายการ " ร่วมด้วยช่วยกัน " ที่ให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาร้องทุกข์ ทำให้รายการทำหน้าที่เสมือนเป็นช่องทางในการแสดงความคิดเห็นจากประชาชนไปสู่หน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการประสานกันในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาเนื้อหารายการของสถานีวิทยุท้องถิ่น พบว่า สถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท มี การแสดงบทบาทในการเป็นเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นย้อนกลับ ซึ่งมี 2 วิธี การได้แก่

1. ใช้โทรศัพท์อัตโนมัติเป็นเครื่องมือ โดยนักจัดรายการจะเป็นผู้กำหนดเรื่องที่ต้องการจะให้ผู้ฟังฝากความคิดเห็นไว้ และจะเลือกข้อความที่น่าสนใจมาออกอากาศ ซึ่งนับว่าเป็นรายการแรกในท้องถิ่นที่ริเริ่มกระทำ แต่น่าเสียดายที่หัวข้อ ส่วนใหญ่ที่นักจัดรายการกำหนดขึ้นมานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องความบันเทิงมากกว่า เรื่องของสิ่งแวดล้อมมีเพียงวันอาทิตย์เท่านั้น จึงทำให้พบการแสดงบทบาทนี้ ไม่มากนักในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล
2. การจัดรายการ " ที่นี้พัทธา " ซึ่งเป็นรายการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเมืองพัทธาเกี่ยวกับปัญหา หรือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองพัทธา เพื่อการแก้ไข และ ปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น จัดโดยสถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท. พัทธา โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนโทรศัพท์เข้ามาซักถามข้อข้องใจในประเด็นที่หยิบยกมาสัมภาษณ์ แต่ในช่วงที่เก็บข้อมูลไม่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิ่งแวดล้อม จะมีแทรกในเรื่องนโยบายการบริหารเมืองพัทธา โดยนายกเมืองพัทธา และ สถานการณ์การท่องเที่ยวของเมืองพัทธาในปัจจุบัน โดยผู้อำนวยการท่องเที่ยวเมืองพัทธา เท่านั้น

ส่วนสถานีวิทยุ สวท. ชลบุรีนั้น ไม่พบการแสดงบทบาทนี้ ซึ่งปัจจัยประการหนึ่ง อาจเป็นเพราะ สวท. ไม่มีนโยบายรองรับที่จะทำให้ สวท. เป็นช่องทางในการรับ ความเห็นจากประชาชน นอกจากนี้ ยังขาดแคลนทรัพยากรหลาย ๆ ด้าน ซึ่ง มณีรัตน์ ให้สัมภาษณ์ว่า

" เราไม่มีอุปกรณ์ ต้องลงทุนเพิ่ม และไม่มีคนที่จะรับความคิดเห็นตรงนี้ด้วย "

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา ชี้ให้เห็นว่า วิทยุท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อสมท.พัทยา มีศักยภาพอย่างยิ่งในการเป็นช่องทางการสื่อสารย้อนกลับแบบสองทาง เพราะมีอุปกรณ์พร้อม สำหรับ แต่ยังมีปัจจัยบางประการที่ทำให้การแสดงผลบทร้อง กล่าว ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะได้นำเสนอในบทต่อไป

บทสรุป : ภาพรวมของการแสดงบทบาทของวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของสถานีวิทยุทั้ง 2 สถานีคือ สถานีวิทยุ อสมท.พัทยา และ สถานีวิทยุ สวท. ชลบุรี สามารถนำมาสรุปเป็นภาพรวมของการแสดงบทบาทของสถานีวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้ ดังนี้

1. รูปแบบการนำเสนอ สถานีวิทยุท้องถิ่นทั้ง 2 สถานี จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรูปแบบของการพูดคุยเชิงสารคดีมากที่สุด ส่วนการนำเสนอในรูปแบบข่าว จะอยู่ในระดับปานกลาง และมีการพูดคุยโดยนักจัดรายการในปริมาณน้อย
2. วันที่นำเสนอ สถานีวิทยุท้องถิ่น จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากในช่วงวันสุดสัปดาห์ ส่วนวันกลางสัปดาห์จะนำเสนอในปริมาณน้อย
3. เวลาที่นำเสนอ รายการ หรือ เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะนำเสนอผ่านทางวิทยุท้องถิ่นในช่วงกลางวันเท่านั้น โดยแบ่งได้เป็น 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงเช้า (06.30-07.00) และ ช่วงเย็น (16.00 –20.00) แต่จะไม่มีการนำเสนอในช่วงกลางคืน

4. *ประเด็นที่น่าสนใจ* วิทย์ท้องถิ่นจะเสนอประเด็นเกี่ยวกับป่าไม้ / ต้นไม้ในปริมาณมาก ส่วนการอนุรักษ์ทั่วไป และ ชยะ เสนอในปริมาณปานกลาง และนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการนำบริโภค ป่าชายเลน และ สัตว์น้ำในปริมาณที่น้อย

5. *การแสดงบทบาท* จำแนกตามเกณฑ์การวิเคราะห์ดังนี้

5.1 *บทบาทในภาพรวม* สถานีวิทยุท้องถิ่นกระทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสารมากที่สุด ซึ่งจะมีข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ทั่วไปมากที่สุด และรองลงมาคือ เหตุการณ์ในท้องถิ่น

5.2 *การแสดงบทบาทแบบ Journalistic* ซึ่งเป็นการวิเคราะห์การทำหน้าที่เสนอข่าวสาร เปรียบเทียบกับการเฝ้าระวัง พบว่า สถานีวิทยุท้องถิ่นของชลบุรีในปัจจุบันคงแสดงได้เพียงบทบาทแรก คือ บทบาทในการนำเสนอข่าวสาร แต่ยังไม่สามารถแสดงบทบาทในการเฝ้าระวังได้ เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่นำเสนอ ไม่สะท้อนถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีลำดับความสำคัญในท้องถิ่น

5.3 *การแสดงบทบาทแบบ K A P* บทบาทที่วิทยุท้องถิ่นกระทำมากที่สุด คือ การสร้างจิตสำนึก ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดรายการเห็นว่าเป็น " บทบาทที่สำคัญ และ ต้องกระทำ " เพราะ " จะส่งผลต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อม " (มณีรัตน์ ชาญชัยศิลป์ , สัมภาษณ์)

5.4 *การแสดงบทบาทเชิงรุก และ เชิงรับ* ในแนวคิดนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งบทบาทที่นำมาเป็นเกณฑ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

5.4.1 *การเสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหา* กับ *การให้สถานภาพ* ซึ่งการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่าวิทยุท้องถิ่นสามารถแสดงบทบาทในเชิงรุก คือ การเสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาได้ดี

5.4.2 *การเป็นแกนนำ* กับ *การให้ความสนับสนุนร่วมมือ* พบว่าวิทยุท้องถิ่นแสดงบทบาทในเชิงรับ คือ การให้ความสนับสนุนร่วมมือได้ดีกว่า

เมื่อวิเคราะห์ทั้ง 2 กลุ่ม สามารถสรุปได้ว่า วิทยุท้องถิ่น สามารถแสดงบทบาทในเชิงรุก ได้ดี หากเป็นการรุกในทางความคิด แต่เมื่อต้องรุกในทางปฏิบัติ วิทยุท้องถิ่นยังไม่พร้อมที่จะกระทำ

5.5 การแสดงบทบาทการเป็นเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นย้อนกลับ จากสถานีวิทยุทั้ง 2 สถานีที่ทำการศึกษา มีเพียงสถานีเดียว คือ อสมท. พัทยา ที่มีศักยภาพ คือ มีรูปแบบรายการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นย้อนกลับ มีอุปกรณ์ติดต่อสื่อสาร และ บุคลากรที่จะแสดงบทบาทนี้ได้ แต่ยังไม่เต็มที่ เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ อาทิ ความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย (เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ของรายการเป็นวัยรุ่น จึงสนใจด้านบันเทิงมากกว่า) บุคลากรที่เชิญมาสัมภาษณ์ไม่ใช่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม รวมถึงทัศนคติของผู้ฟัง ที่เห็นว่าเนื้อหารายการเป็นเพียงการประชาสัมพันธ์ผลงานของหน่วยงานราชการ

ปัญหาของการเป็นสื่อมวลชนในท้องถิ่นของวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีนั้น คล้ายคลึงกับปัญหาของสื่อท้องถิ่นประเภทอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อกระจายเสียง นั่นคือ คุณค่าของความเป็นสื่อเพื่อท้องถิ่นจะถูกมองข้าม ไม่สามารถนำเสนอสิ่งที่เป็นที่สนใจของสังคมตามความเหมาะสมของสถานการณ์ท้องถิ่นได้ ดังเช่น การศึกษาสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 8 ลำปาง ในฐานะสื่อมวลชนภูมิภาค พบว่า สถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง ไม่ได้ดำเนินงานในฐานะสื่อมวลชนภูมิภาค และ สื่อมวลชนเพื่อชุมชนของท้องถิ่น แต่มีลักษณะเป็นเพียงสถานีเครือข่ายโทรทัศน์ช่อง 11 (วชิรา รินทร์ศรี , 2537) เช่นเดียวกับสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 12 สุราษฎร์ธานี ซึ่งทำหน้าที่เป็นสถานีเครือข่ายโทรทัศน์ช่อง 11 เช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงรายการขึ้นอยู่กับแม่ข่ายเป็นหลัก ทำให้รายการที่เน้นความเป็นท้องถิ่น เช่น รายการ " ชาวท้องถิ่นภาคใต้ " ถูกกำหนดให้ออกอากาศในช่วงเวลาที่ไม่สอดคล้องกับความสะดวกในการรับชมของผู้ชมในท้องถิ่น (วิริยะ กลิ่นเสาวคนธ์ , 2536) หรือ การนำเสนอรายการประเภทส่งเสริมวิถีชีวิต และ ภูมิปัญญาของชาวบ้านล้านนา ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 11

ลำปาง ซึ่งออกอากาศในช่วง 16.00 – 17.30 น. อันเป็นช่วงที่ประชาชนส่วนมากยังมีภารกิจอื่น ๆ ไม่สามารถให้เวลากับการชมรายการได้เต็มที่ (อรุณมาศ ธาระวานิช , 2538)

สื่อโทรทัศน์ท้องถิ่น เป็นสื่อกระจายเสียงของท้องถิ่นอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งแสดงบทบาทในการเป็นสื่อเพื่อท้องถิ่นได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น จากการที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยสังเกตว่า รายการเพื่อท้องถิ่นของสถานีโทรทัศน์ในท้องถิ่น จะมีเพียงรายการข่าวท้องถิ่น ซึ่งแพร่ภาพวันละ 3 ครั้ง ครั้งละประมาณ 30 – 45 นาที ส่วนรายการส่วนใหญ่ที่ออกอากาศ 24 ชั่วโมง จะเป็นการฉายซ้ำรายการจากโทรทัศน์ส่วนกลาง หรือ เป็นการนำภาพยนตร์วีดีโอของต่างประเทศมาฉาย

ในบรรดาสื่อท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ หากพิจารณาในแง่ปริมาณที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นแล้ว สื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนับว่าเป็นสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นในปริมาณมาก จากการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดวาระข่าวสารการพัฒนาให้แก่ชุมชนของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวันจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีนโยบายและปริมาณการนำเสนอข่าวท้องถิ่นแต่ละประเภทในปริมาณมาก / ปานกลาง และที่นำเสนอ้อยมาก คือ ข่าวนอกท้องถิ่น เช่น ข่าวการเมืองระดับชาติ ข่าวต่างประเทศ (ดนยา อัครชนก ,2537)

ในการเป็นสื่อมวลชนเพื่อสิ่งแวดล้อมนั้น สื่อวิทยุท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานีที่มีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้กำกับดูแล มีความยากลำบากในการนำเสนอเนื้อหา หรือ กระทำกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น เพราะสถานีมีภารกิจอย่างอื่นตามเป้าหมายของทางราชการ ซึ่งเป้าหมายหลัก คือ การเผยแพร่ข่าวสารของส่วนราชการ และนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ ตามที่เป็น " วาระแห่งชาติ " ซึ่งแล้วแต่หน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลางจะกำหนดมา ซึ่งวาระนี้จะแปรเปลี่ยนไปตามนโยบายของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย เช่น ปี 2539 มีนโยบายต่อต้านยาเสพติด ปี 2540 มีนโยบายเผยแพร่รัฐธรรมนูญ และ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือ ปี 2541 มีนโยบายประหยัด ไทยนิยม ซึ่งทำให้ การแสดงบทบาทเพื่อสิ่งแวดล้อมกระทำไม่ได้เต็มที่ และ ไม่ต่อเนื่อง

สำหรับสถานที่เป็นกิ่งรัฐที่ผลิตรายการโดยภาคธุรกิจนั้น มีศักยภาพมากกว่าใน การเป็นสื่อเพื่อสิ่งแวดล้อม หากหน่วยงานเจ้าของคลื่นให้ความสำคัญในการกำหนด เงื่อนไขในการผลิตรายการให้ชัดเจน หากไม่สามารถกำหนดให้เป็น “ คลื่นสีเขียว ” ได้ ทั้งรายการ ดังเช่น รายการที่กรุงเทพฯ ฯ อย่างน้อยควรจะต้องกำหนดให้มีเวลาที่แน่นอน ในการทำหน้าที่เป็นสื่อเพื่อสิ่งแวดล้อม เพื่อมิให้การแสดงบทบาทเหล่านี้ถูกมองข้าม ความสำคัญไป

การที่จะเป็นสถานีวิทยุเพื่อสิ่งแวดล้อมได้นั้น องค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ บุคลากร เพราะข่าวสารสิ่งแวดล้อมนั้นอยู่นอกเหนือความสนใจของประชาชนบาง กลุ่มที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาปากท้องของตนเองได้ สุริยน จงสิทธิ์ (2533) ได้แบ่ง กลุ่มผู้รับสารสิ่งแวดล้อมออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่ไม่สนใจปัญหา เพราะไม่มีผลกระทบ
2. กลุ่มที่ไม่สนใจปัญหา ถึงแม้จะมีผลกระทบ
3. กลุ่มที่สนใจปัญหา ถึงแม้ไม่ได้รับผลกระทบ
4. กลุ่มที่สนใจปัญหา เพราะได้รับผลกระทบโดยตรง

การทำให้กลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 หันมาสนใจข่าวสารสิ่งแวดล้อมนั้น ทำได้ยาก เพราะความจริงข้อหนึ่งคือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ยังไม่ใช่ปัญหารุนแรงเท่า ปัญหาปากท้อง การเสนอเนื้อหาสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นให้คนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาป่า ปกป้องปะการัง ในขณะที่ท้องยังหิวนั้นเป็นเรื่องที่คงกระทำลำบาก ซึ่ง หากจะให้ประชาชนให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ผู้ที่มีหน้าที่ในการป้องกันและ แก้ไขปัญหา น่าจะทำให้ประชาชนตระหนักถึงผลเกี่ยวโยงจากจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่

จะกระทบกับเรื่องของ " ปาก ท้อง " จะทำให้ประชาชนให้ความสำคัญกับปัญหามากขึ้น

นอกจากผู้ส่งสารจะต้องมีความสามารถในการนำเสนอเนื้อหา " อะไร " ต่อผู้รับสารแล้ว ผู้ส่งสารจะต้องคำนึงถึงการนำเสนอ " อย่างไร " ด้วย ผู้ส่งสารจะต้องนำเสนอเรื่องราวที่เป็นกลาง ทั้งด้านบวก และ ด้านลบ และจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่นำมารายงานอย่างถูกต้อง เพื่อที่ผู้รับสารจะได้เกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการก็เป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้ความรู้แก่ประชาชนได้ดีที่สุด โดยผู้ส่งสารจะต้องคำนึงถึงเทคนิคในการนำเสนอให้เข้าใจด้วยภาษาที่แจ่มชัด ฟังง่าย

การแสดงบทบาทด้านการอนุรักษ์ของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นสื่อท้องถิ่น หรือ สื่อส่วนกลาง ยังคงทำหน้าที่ได้แค่บทบาทพื้นฐานเท่านั้น ดังเช่น ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า วิทยูท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีแสดงบทบาทในการนำเสนอข่าวสารมากที่สุด เช่นเดียวกับการศึกษาบทบาทของสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ลำปางกับการส่งเสริมวิถีชีวิต และ ภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนานั้น พบว่า สถานี ฯ ก็แสดงบทบาทได้เพียงการให้ข่าวสารทางวิถีชีวิต และ ภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา และ การให้ความบันเทิงเท่านั้น (อรุณมาศ ธาระวาณิช , 2540) สำหรับสื่อส่วนกลาง เช่น นิตยสาร สารคดี ก็ทำหน้าที่ได้เพียงการให้การศึกษา และ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ธรรมชาติมากกว่า การทำบทบาทหน้าที่อื่น ๆ (สุชาดา มิตรรามัญ , 2538)